

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXII.

CELOVEC, PETEK, 6. MAJ 1977

ŠTEV. 18 (1812)

OB BLIŽNJIH PROCESIH:

V SKUPŠČINI SR SLOVENIJE:

„Kdor veter
seje, bo
vihar žel”

Skrb za položaj Slovencev v zamejstvu

je razumljiva in nujna
obveznost naše družbe

Ironija usode je, da nova neodvisna demokratična republika Avstrija postavlja na zatožno klop 25 koroških Slovencev prav v času, ko se lo-ti spominjajo grozovitih aprilskih dogodkov in dobi nazizma — to je zločinske izselitve in sojenja nad 30 koroškimi Slovenci po krvniku Freislerju s 13 obglavljenimi; ironija je, da demokratična neodvisna Avstrija postavlja na zatožno klop prav potomce teh žrtev in pripadnike prizadetega naroda zato, ker so na svoj način hoteli opozoriti pristojne dejavnike na neizpolnjene obveznosti, ki se kot sad teh žrtev prišle v zaščito slovenske narodne skupnosti v državno pogodbo; ni pa več le ironija, marveč nesprejemljiv znak novarnega razvoja, da nova neodvisna demokratična Avstrija ne ukrepa proti tistim silam in posameznikom, ki v nasprotju s jasnimi določili onemogočajo izvedbo državne pogodbe po duhu in črki ter jo kršijo, pač pa proti tistim, ki se kot pripadniki slovenske narodne skupnosti v borbi za njen obstoj in njeno ohranitev na demokratičen način, kakršen je običajen pri vseh podobnih gibanjih tudi v demokratičnem svetu, zavzemajo za končno uresničenje manjšinsko-varstvenih določil državne pogodbe.

Spričo dejstva, da je isto državno tožilstvo, ki sedaj spektakularno napoveduje in vlaga obtožbe proti koroškim Slovencem zaradi boje zločinskih dejanj, ukinilo vse postopke, v kolikor jih je sploh sprožilo, proti številnim „Tafelstürmerjem“ zaradi znanih pogromov, ki brez dvoma predstavljajo zločinsko dejanje v smislu § 274, najmanj pa § 281 kazenskega zakonika, in da je isto državno tožilstvo povsem tiho umaknilo obtožbo zoper bivšega adjutanta vojnega zločinca Odlia Globocnika SS-Sturmabführerja Ernsta Tercha, ki so ga težko obremenile številne priče v procesih v Nemčiji zaradi zločinov na Poljskem, pa tudi v procesu zaradi zločinov v Rižarni v Trstu, pa lahko trdimo, da gre pri tem očito različnem ravnanju za dejansko diskriminatorsko rasistično justico, ki je v nasprotju s mednarodnimi deklaracijami o človekovih pravicah in o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.

Namen takega diskriminacijskega ravnanja je spričo neposredno pred napovedjo obtožb izgovorjenih groženj delovnega glavarja jasen: ker se je izkazala oblika reševanja manjšinsko-varstvenih določil državne pogodbe potam neuspelega nedemokratičnega ugotavljanja manjšine in potem ekstrahiranja zakona o narodnih skupnostih z nesprejemljivimi odredbami kot neizvedljiva, kar je prav to, dni poudaril tudi mednarodno priznani avstrijski izvedenec za manjšinska vprašanja OVP-Jevski poslanec dr. Ermacora, se poskuša s pritiskom in ustrahovanjem prisiliti manjšino na kolena, da bi le sprejela to od treh strank inicirano pogubeno nosno rešitev. Tako so sedanje množične obtožbe nadaljnji očiti poskus kriminalizacije vseh vidnih izrazov in demonstrativnih akcij proti taki vsiljeni nedemokratični rešitvi, s prozornim namenom razbiti enotnost koroških Slovencev, za narodnostno enakopravnost zavzete mladostnike in idealiste ožigosati kot kriminalce in jih izolirati od slovenske narodne skupnosti, pa tudi od demokratičnih sil avstrijskega naroda, ki se vedno bolj solidarizirajo z našo borbo.

Toda to je neuresničljiva želja! Naše ljudstvo je danes strnjeno kot morda še nikdar poprej in še nikdar prej nas niso avstrijske demokratične sile tako podpirale, kakor se je to pokazalo pri preletovanju 14. novembra lanskega leta. Zato tudi ne bo uspelo s še tako ostrimi ukrepi izolirati obtoženih narodnih in političnih idealistov od slovenskega ljudstva in solidarnostnega gibanja avstrijskih demokratičnih sil. Baš nasprotno! Vse naše ljudstvo stoji v teh dneh in bo stalo tudi v prihodnjih mesecih strnjeno za obtoženci, ki s svojim političnim angažiranjem niso zakrivil nikakršnih kriminalnih dejanj; in stoji in bo stalo zlasti tudi ne glede na svoje politične gledanje za funkcijonarjem Waraschem, ki naj očitno služi kot nadomestek in tarta za vsa demonstrativna dejanja, pa tudi za očitne provokatorske zločine neodkritih noznanih storilcev.

Naše ljudstvo, pa tudi avstrijski demokrati, namreč zelo dobro razumejo, da kaj pri teh obtožbah gre; da gre za poskus ustrahovanja in moralnega zmehčanja celotne slovenske narodne skupnosti, da bi popustila v boju za svoje narodne in splošno demokratične pravice!

Naše ljudstvo tudi dobro ve, kako se je solidariziralo v podobnem primeru vse južnotirolsko ljudstvo z obtoženimi fanti iz Prundersa, ker je šlo poleg tega v mnogih primerih za dejanja na skrajni meji političnega razumevanja, in za katere je prav v zadnjem času zahteval južnotirolski deželni glavar dr. Magnago polno rehabilitacijo; ve tudi, da je k tem obtožbam Avstrija poslala svoja predstavnik, da jim zagotovi moralno in gmojno podporo vsega avstrijskega ljudstva; in končno ve, da so prav te obtožbe mobilizirale svetovno javnost za degajanja v južnem Tirolu.

Človek bi se torej ob teh nerazumljivih obtožbah zoper skupino koroških Slovencev skoraj rad veselil nad očitno politično slepoto in diskriminatorsko rasistično justico naše države, ki bosta brez dvoma

Na skupni seji vseh zborov republiške skupščine SR Slovenije so prejšnji teden obravnavali nekaj izredno važnih dokumentov. Predvsem je šlo za poročilo predsedstva SR Slovenije o temeljnih vprašanjih družbenega življenja in razvoja SRS, nato pa še z informacijo o uresničevanju posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti ter njunih pripadnikov in pa predlog stališč, priporočil in sklepov o uresničevanju teh pravic.

K poročilu predsedstva SR Slovenije je obširno spregovoril predsednik Sergej Kraigher, ki je opozoril na probleme, posebno pomembne za nadaljnji razvoj Slovenije. Na prvo mesto je postavil uresničevanje zakona o združenem delu in pri tem orisal usklajevanje sistema in delitve dohodka ter oblikovanje osebnih dohodkov. Prav tako pa je obravnaval še druge družbenopolitične probleme, kot so varstvo okolja, funkcioniranje delegatskega sistema, družbene dejavnosti, varstvo ustavne ureditve in ljudska obramba.

V zadnjem delu ekspezeja je predsednik Kraigher kratko nakazal tudi načela jugoslovanske zunanje politike in v tej zvezi naglasil pripravljenost za zelo široko, intenzivno in dosledno sodelovanje — ne samo v okvirih bilateralnega sodelovanja, ampak tudi pri siceršnjem širšem regionalnem ali obmejnem sodelovanju. „To sodelovanje pa bo še toliko bolj plodno, kolikor bolj se bodo krepili elementi zaščite manjšin in možnosti za njihov celovit razvoj povsod, kjer manjšine avtohtono žive,” je menil predsednik Kraigher in dejal, da odnos do pravic in položaja narodnih manjšin v sosednjih državah pomeni integralni del siceršnjih dobrososedskih odnosov. „Ko ne pogojujemo vsestranskosti svojih sosedskih odnosov s tem vprašanjem, pa si obenem ne moremo predstavljati notranje in stabilne zaključenosti teh odnosov, če niso, kot je to na primer v Avstriji in Bolgariji, spoštovani mednarodnopravni predpisi zaščite manjšin, ali

prinesli iste učinke — strnjenost našega ljudstva, solidarizacija avstrijske in svetovne demokratične javnosti in podpora ter pomoč legitimne zaščitnice slovenske narodne skupnosti SFR Jugoslavije; — to da taki diskriminatorski ukrepi imajo nujno, kakor je razvidno iz številnih mednarodnih primerov in izkušenj, tudi drugačne, manj razveseljive učinke v smislu znane pregovora: „Kdor veter seje, bo vihar žel.”

dr. Franci Zwitter

V s i n a

Prireditev

odbornikov in zaupnikov
vseh narodnih organizacij
koroških Slovencev

ob 22. obletnici podpisa
avstrijske
državne pogodbe

v nedeljo 15. maja 1977 ob 14.30 uri
v veliki dvorani nove Mestne hiše
v Borovljah

15. maja 1977 je 22. obletnica podpisa avstrijske državne pogodbe. Koroški Slovenci pa moramo ugotoviti, da republika Avstrija te pogodbe tudi po tako dolgem času še ni izpolnila.

Razvoj zadnjih let celo kaže, da vlada in parlamentarne stranke ne iščejo pravične rešitve v sodelovanju s prizadetimi manjšinami, marveč nasprotno popuščajo zahtevam protimanjšinskih sil posebno na Koroškem.

Smo celo priče vedno močnejšega pritiska na pripadnike slovenske narodne skupnosti: vsiljujejo nam zakon o narodnostnih skupinah (Volksgruppengesetz), ki pomeni najbolj grob napad na naš obstoj. S procesi proti slovenskim aktivistom hočejo slabiti našo življenjsko voljo, razbiti našo enotnost in streti našo odpornost.

Mi pa ne bomo šli na kolena. 15. maja bomo ponovno izpričali, da smo pripravljeni iti

NAPREJ V BOJ ZA NAŠE PRAVICE!

Zveza slovenskih organizacij
na Koroškem

Narodni svet
koroških Slovencev

V razpravi o poročilu predsedstva SRS se je manjšinskega vprašanja dotaknil predvsem tudi predsednik SZDL Slovenije Mitja Ribičič. Ugotovil je, da so osimski spo-

razumi dober temelj za nadaljnje uveljavljanje in razvoj tako Slovencev v Italiji, kot pripadnikov italijanske narodnosti v Sloveniji. „Drugeče pa je s Slovenci v Avstriji,” je naglasil predsednik Ribičič, „kajti tam vlada, za razliko od italijanske, zastopa antidemokratični, antijugoslovanski in protimanjšinski sporazum, ki v celoti odstopa od sklepov helsinške konference.” Dejal je, da navedene in neodgovorne izjave avstrijske vlade samo dokazujejo, da je njihova politika prišla v slepo ulico; hkrati pa je izrazil upanje, da se bo politika reševanja položaja slovenske in hrvaške narodnosti v Avstriji le spremenila.

Kako bistveno in načelno drugače kot v Avstriji pristopajo k reševanju manjšinskega vprašanja v Sloveniji, pa je pokazala razprava o uresničevanju posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti. Skupščini je bilo predloženo poročilo o dosedanjih rezultatih, hkrati pa tudi priporočila in predlogi za rešitev še nekaterih ne v celoti urejenih vprašanj. Zastavljene so bile naloge in obveznosti, ki jih bo treba še uresničiti, „da narodnosti ne bomo več le žčtili, temveč jima omogočili še boljše pogoje za nemoten vsestranski razvoj,” kakor je poudaril predsednik komisije za narodnosti pri skupščini SR Slovenije Geza Bačić. Tako pripadniki italijanske kot madžarske narodnosti so v skupščini v materinem jeziku spregovorili o svojih problemih. Nava-

(Dalje na 8. strani)

PODPREDSEDNIK SFRJ ŽARKOVIČ:

Upravičeno pričakujemo da bo Avstrija izpolnila svoje obveznosti do manjšin

Novoimenovani izredni in pooblaščen veleposlanik republike Avstrije v SFR Jugoslaviji dr. Helmut Liedermann je prejšnji teden izročil podpredsedniku predsedstva SFRJ V. Žarkoviču pooblastilna pisma. Ob tej priložnosti je veleposlanik dr. Liedermann pozitivno ocenil razvoj odnosov na gospodarskem in kulturnem področju. Govoreč o vprašanjih, ki se nanašajo na slovensko in hrvaško manjšino v Avstriji, pa je dejal, da si avstrijska vlada kar najbolj prizadeva, da bi v okviru mednarodnih obveznosti našla rešitve, zadovoljive za obe strani.

Tudi podpredsednik Žarkovič je naglasil željo po dobrososedskih odnosih in pri tem poudaril, da so položaj in pravice narodnostnih manjšin eden od bistvenih dejavnikov za dobro sosedsko sodelovanje in konstruktiven element sodobnih procesov demokratizacije in humanizacije mednarodnih odnosov nasploh. „Upravičeno pričakujemo,” je dejal podpredsednik Žarkovič, „upoštevanje vse to in mednarodne obveznosti Avstrije, da bo Avstrija izpolnila določila iz državne pogodbe, zlasti tista, ki se nanašajo na pravice in položaj slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Trdno smo prepričani, da bi tako zavladalo nujno potrebno ozračje vzajemnega zaupanja in da bi odprli poti za bolj vsestranski razvoj jugoslovansko-avstrijskih odnosov in prijateljskega sosedskega sodelovanja.”

ZSO IN NSKS UGOTAVLJATA:

Taka manjšinska politika pomeni očitno kršitev državne pogodbe

Urad zveznega kanclerja je pred nedavnim razposlal v proučitev osnutke treh odredb, ki jih namerava vlada izdati k zakonu o narodnih skupinah kot „rešitev“ že odprtih vprašanj člena 7 državne pogodbe. S temi odredbami se določajo: področja, v katerih naj bi bile topografske označbe nameščene v nemškem in slovenskem jeziku; sodišča, upravne oblasti in drugi uradi, pred katerimi naj bi bila slovenščina dodatno k nemščini pripuščena kot uradni jezik; slovenske označbe krajev.

Ker osrednji organizaciji zakon o narodnih skupinah iz znanih vzrokov v celoti odklanjata, tudi k osnutkom izvedbenih odredb ne zavzemata podrobnega stališča. Pač pa sta v skupnem pismu, ki sta ga 27. aprila 1977 poslala uradu zveznega kanclerja, Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev načelno ugotovila:

Wir bestätigen hiemit den Erhalt Ihres Schreibens vom 29. 3. 1977 und der diesem Schreiben angeschlossenen Verordnungsentwürfe über die Bestimmung von Gebietsteilen, in denen topographische Bezeichnungen in deutscher und slowenischer Sprache anzubringen sind, über die Bestimmung der Gerichte, Verwaltungsbehörden und sonstigen Dienststellen, vor denen die slowenische Sprache zusätzlich zum Deutschen als Amtssprache zugelassen wird, sowie des Entwurfes der Verordnung, mit der die slowenischen Bezeichnungen für Ortschaften festgesetzt werden.

Wir verweisen in diesem Zusammenhang auf unsere bisherigen eingehenden Stellungnahmen zu diesem Problemkreis, sehen uns aber dessen ungeachtet gezwungen, nochmals grundsätzlich zur Frage der Erfüllung des Art. 7 des österreichischen Staatsvertrages und somit der gegenständlichen Verordnungen Stellung zu nehmen.

Wir wiederholen in diesem Zusammenhang den Standpunkt, daß die österreichische Bundesregierung und das österreichische Parlament mit der Minderheitenpolitik in den letzten Mo-

naten und Jahren unzweifelhaft eine Verletzung des österreichischen Staatsvertrages aus dem Jahre 1955 begehen und offensichtlich bemüht sind, die Frage der slowenischen Minderheit in Kärnten derart zu lösen, daß letztlich diese Volksgruppe assimiliert wird. Es kann sowohl die Gesetzgebung vom 7. Juli 1976, wie auch die nun vorliegenden Verordnungsentwürfe über diese Tatsache nicht hinwegtäuschen, sondern wird darin die Zielrichtung der österreichischen Bundesregierung und der im Parlament vertretenen Parteien bestätigt.

Die nun vorliegenden Verordnungsentwürfe sind daher für die slowenische Volksgruppe in Kärnten völlig undiskutabel und bedeuten geradezu eine unerhörte Provokation der Angehörigen der slowenischen Minderheit.

Wie aus dem Entwurf der Verordnung über die Bestimmung der Gerichte, Verwaltungsbehörden und sonstigen Dienststellen, vor denen die slowenische Sprache zusätzlich zum Deutschen als Amtssprache zugelassen wird, hervorgeht, wird dadurch mehr als zwei Drittel des zweisprachigen Gebietes der Gebrauch der slowenischen Amtssprache vorenthalten und damit letzten Endes zwangsläufig eingedeutscht. Es geht daher offensichtlich um eine weitere wesentliche Schlechterstellung der slowenischen Volksgruppe in Kärnten, gegenüber der bisherigen Gesetzgebung und der bisherigen Praxis. Der Entwurf der Verordnung über die Bestimmung von Gebietsteilen, in denen topographische Bezeichnungen in deutscher und slowenischer Sprache anzubringen sind, schränkt das zweisprachige Gebiet sogar nur auf ein Sechstel jenes Gebietes ein, in welchem die Kärntner Slowenen seit Jahrhunderten autochthon leben und welches Gebiet auch integrierter Bestandteil des Staatsvertrages aus dem Jahre 1955 ist.

Auch sachlich wird die slowenische Sprache zu einer Hilssprache degra-

dert und erlauben wir uns nur illustrativ darauf zu verweisen, daß z. B. im täglichen Verkehr mit der Post und der Eisenbahn der Gebrauch der slowenischen Sprache ausgeschlossen ist. Die gesamte Absurdität einer solchen Bestimmung zeigt sich schon darin, daß kaum jemand in den behördlichen Angelegenheiten des Post- und Fernmeldewesens sowie des Eisenbahnwesens jemals zu tun hat, daß aber täglich mit diesen Institutionen der Kärntner Slowene bei verschiedenen Schaltern zu tun hat. Dort aber darf er die Muttersprache nicht verwenden. Ein derartiger Unernst in den Bestimmungen erscheint international gesehen geradezu beipielllos.

Die genannten Verordnungen verstoßen auch eindeutig gegen den Gleichheitsgrundsatz, welcher in der österreichischen Verfassung verankert ist, da letztlich willkürlich bestimmt wird, welche Slowenen die Rechte in Anspruch nehmen dürfen und welche nicht. Geradezu lächerlich ist der Umstand, daß z. B. die Gemeinde St. Kanzian aus der Amtssprachenverordnung herausgenommen wird, wo es sich gerade bei St. Kanzian um ein kulturelles Zentrum der Kärntner Slowenen handelt. Offensichtlich soll dieser Umstand als Geschenk an die Deutsch-Nationalen und Neonazisten gelten, welche gerade St. Kanzian zum zentralen Punkt der minderheitenfeindlichen Aggression machten.

Im Verordnungsentwurf, mit welchem die slowenischen Bezeichnungen für Ortschaften festgesetzt werden, scheinen in der slowenischen Bezeichnung jedenfalls linguistische Fehler und Archaismen auf, wobei man sich offensichtlich auch hier nicht an die slowenische Schriftsprache hält.

Obwohl man uns bis heute nicht bekanntgegeben hat, auf welcher Grundlage letztlich die Verordnungsentwürfe verfaßt worden sind und eine endgültige Stellungnahme erst nach Zurverfügungstellung dieser Unterlagen unsererseits möglich wäre, scheint es doch so zu sein, daß man das Ergebnis der Minderheitenfeststellung vom 14. 11. 1976 zugrunde nahm. Es muß aber wohl nicht näher ausgeführt werden, wenn unsererseits festgestellt wird, daß dieses Ergebnis jeder Wissenschaft spottet. Die Zugrundelegung dieses Ergebnisses beweist aber einmal mehr, daß die Bundesregierung und die im Parlament vertretenen Parteien der Politik des Kärntner Heimatdienstes folgen, welche letztlich zu einer gänzlichen Auslöschung der slowenischen Volksgruppe in Kärnten führen soll.

Wir bringen daher nochmals unsere klare Ablehnung zum Ausdruck und stellen nachdrücklich fest, daß eine derartige Minderheitenpolitik eine klare Verletzung des österreichischen Staatsvertrages aus dem Jahre 1955 bedeutet, daß sie aber darüber hinaus auch ernstlich den Frieden in diesem Teil Europas gefährdet.

ZVEZA BORCEV ZA SEVERNO MEJO:

Velika zaskrbljenost za usodo koroških Slovencev

Republiški odbor Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/19 je imel 24. aprila v Ljubljani sejo, ki jo je vodil predsednik Lojze Ude. Med drugim so razpravljali tudi o trenutnem položaju koroških Slovencev ter v tej zvezi sprejeli naslednjo resolucijo:

S sklepom vseh treh v avstrijskem parlamentu zastopanih strank, da bodo odslej reševale vprašanja izpolnjevanja avstrijske državne pogodbe le sporazumno, postaja boj Slovencev in Hrvatov čedalje bolj le boj za obstanek. Ničesar se ne morejo nadejati od strank, ki so tako kapitulirale pred koroškim Heimatdienstom in je tudi socialistična stranka, čeprav večinska, popolnoma izgubila svojo samostojnost. To sta dokazala že prva dva zakona, ki sta bila po tem sklepu v avstrijskem parlamentu sprejeta: zakon o posebnem preštevanju in zakon o narodnostnih skupinah. V tem duhu bodo v nadaljnjem izdani vsi pravni predpisi in odločbe.

Izražamo veliko zaskrbljenost posebej za usodo koroških Slovencev.

Troje silnic more pomagati koroškim Slovincem preko izredno težkega obdobja, ki se je začelo z navedenim sklepom vseh treh v avstrijskem parlamentu zastopanih strank. Složen boj, pridobivanje simpatij pri resnično demokratičnih Avstrijcih in nenehna, a še povečana, odločnejša pomoč matičnega naroda, matične države.

Zato predvsem toplo pozdravljamo složno nastopanje Zveze slovenskih organizacij in Narodnega sveta. Izražamo upanje, da se bodo avstrijske demokratične sile v odporu proti politiki avstrijske vlade, ki vedno bolj popušča nacistoidnim silam, krepile in pozivamo slovensko in jugoslovansko politično in državno vodstvo, da svojo pomoč naši manjšini v Avstriji še poveča.

Mednarodna podpora boju koroških Slovencev

V Londonu je pred nedavnim zasedal evropski kongres Mednarodne zveze za spravo (International Fellowship of Reconciliation), ki se je med drugim bavil tudi z manjšinskim vprašanjem v Avstriji in še posebej s položajem in trenutnim bojem slovenske narodnostne skupine na Koroškem. V zvezi s temi vprašanji so udeleženci izglasovali posebno resolucijo, ki so jo poslali avstrijski zvezni vladi oz. kanclerju dr. Kreiskemu, v prepisu pa tudi osrednji organizaciji koroških Slovencev. Resolucija se glasi:

Kakor vsaka veja na debilu človeštva, tako tudi slovenska narodnostna skupina na Koroškem nima le pravice do obstoja, marveč tudi poslanstvo, da se razvija in rodi sadove. To pa je možno samo v ozračju miru, človeškega spoštovanja in človeškega zaupanja. Številni primeri pa dokazujejo, da so Slovenci s strani posameznikov in nacionalističnih organizacij tako izpostavljeni pritisku, da so mnogi ne upajo priznavati se k svoji narodnosti, javno govoriti svoj materni jezik in svoje otroke prijaviti k slovenskemu pouku. Slovenski uradni jezik (poleg nemščine) in slovenska obvezna šola sta uresničena le v zelo nezadostni meri.

In vendar je avstrijska zvezna vlada oziroma koroška deželna vlada narodnim manjšinam v letih 1920 in 1945 ter v mednarodni državni pogodbi iz leta 1955 svečano obljubila soudeležbo v upravi in širokogrudno kulturno pospeševanje. „Manjšinski pospeševalni zakon“ 1977 je nastal brez sodelovanja manjšin — povsem v nasprotju s tako imenovanim južnotirolskim paketom. Bil je ektroliran in ne odgovarja državi pogodbi.

Slovenska manjšina, ki je gospodarsko zastopljena in socialno odvisna, se bo torej še naprej morala z vsomi legalnimi sredstvi, vendar brez uporabe nasilja, boriti za svojo civiljno pravico. Avstrijska zvezna vlada svoje odgovornosti naj ne bi še dalje valila na politične stranke, marveč naj bi 22 let po podpisu državne pogodbe izpolnila svoje obveznosti napram manjšinam v duhu krščanskih in socialističnih načel.

Udeleženci kongresa Mednarodne zveze za spravo so se spoznali s tem položajem ter upajo in pričakujejo, da bo avstrijska zvezna vlada napravila vse, kar je v njenih močeh, da manjšinske probleme reši v smislu človekovih pravic.

Tudi v Moskvi opozarjajo Avstrijo na njene obveznosti

Neoviran razvoj neofašizma v Avstriji, pri čemer vodilni politiki in pristojne oblasti kažejo naravnost kaznivo mero zavestne slepote in gluhosti, ne vznemirja le demokratičnih sil znotraj Avstrije, marveč se čedalje bolj razrača v mednarodno zadevo, ki ima za posledico vedno večji odziv v svetovni javnosti. Mnogi se protesti v številnih državah, kjer avstrijske oblasti opozarjajo na njihove dolžnosti ter spominjajo na obveznosti, ki jih je Avstrija prevzela v državni pogodbi, kjer se je obvezala, da bo onemogočila sleherni obujanje fašistične miselnosti in dejavnosti.

Zdaj so se oglasili tudi v Moskvi. Vodilni sovjetski list „Pravda“ je nedavno objavil članek, v katerem ostro kritizira neonacistične pojave v Avstriji in resno opozarja na tozadnje obveznosti Avstrije. V zadnjem času — je rečeno v omenjenem članku — se vedno spet ponavljajo primeri, ki pričajo o dejavnosti organizacij in skupin, katerih aktivnost izvirajo iz pozicij neonacizma, velenemstva in revanšizma. Konkretno omenja sovjetski list predvideno srečanje sudetskih Nemcev, načrtovano

prireditve bivših pripadnikov zločinske SS, izgrede neonacističnih študentov na dunajski univerzi, skrunitev spominskih obeležij v bivšem koncentracijskem taborišču Gusen in podobne dogodke, ki so v zadnjem času razburjali domačo in mednarodno javnost.

Posebno ostro pa sovjetski list v zvezi s temi pojavi kritizira avstrijske oblasti in politične dejavnike, ki kljub jasnim določilom državne pogodbe dopuščajo takšno očitno oživljanje neonacizma. V avstrijski državni pogodbi je črno na belem zapisano — poudarja moskovska „Pravda“ — da je obstoj in delovanje organizacij fašističnega značaja prepovedano pod kaznijo. Takšna dejavnost škoduje politiki nevtralnosti in tudi ne služi razvoju dobrososedskih odnosov z državami sosedami.

Tako postaja Avstrija po krivdi odgovornih političnih predstavnikov in pristojnih oblasti vedno bolj tarča upravičene in utemeljene kritike, ki je ne more ovreči nobeno še tako sofisticirano sklicevanje na načela demokracije.

Jugoslovanska komisija pregleduje grobišča v Avstriji

V skladu s členom 19 avstrijske državne pogodbe (ta člen nalaga Avstriji dolžnost, da bo spoštovala, vzdrževala in varovala grobove vojakov, vojnih ujetnikov in v Avstrijo prignanih državljanov zavezniških sil in drugih narodov, ki so se skupaj borili proti nacistični Nemčiji; hkrati pa je v tem členu določeno, da bo avstrijska vlada priznala komisije, delegacije in druge organizacije, ki jih posamezne države pooblastijo za identifikiranje, registriranje, vzdrževanje in obnavljanje takih grobov in spomenikov) je takih izvršni svet SFR Jugoslavije lani ustanovil posebno komisijo za ugotavljanje stanja grobov, grobišč, spomenikov in spominskih obeležij pripadnikov narodnoosvobodilne vojne, padlih v boju proti fašizmu in žrtev fašističnega terorja na ozemlju republike Avstrije.

Ta komisija je prejšnji teden opravila prvo etapo svojega dela v Avstriji, in sicer na področju Dunaja ter Nižje Avstrijske. Člani komisije, ki jo je vodil Boško Siljegović, so se pogovarjali s pristojnimi uradniki v notranjem ministrstvu ter pri dunajski in nižjeavstrijski deželni vladi. Poleg centralnega poka-

pališča na Dunaju je jugoslovanska komisija obiskala nekdanja nacistična koncentracijska taborišča Mauthausen, Gusen in Melk ter pokopališče vojnih ujetnikov v Kremsu. V pogovorih, kakor tudi v stikih z oblastmi občin, na katerih ozemlju so grobovi padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja, so komisijo sprejeli z ustrežljivostjo in razumevanjem.

V bližnji bodočnosti bo komisija obiskala tudi še druge avstrijske zvezne dežele. Pri tem bo brez dvoma posebno zanimiv obisk na Koroškem, saj so tukaj na 40 pokopališčih pokopani padli partizanski borci. Radovedni smo, kako bodo na pristojnih mestih „z ustrežljivostjo in razumevanjem“ tolmačili predstavnikom Jugoslavije dolgo vrsto zločinskih atentatov na partizanske spomenike in skrunitev partizanskih grobišč. Morda pa bodo svoj odnos do teh spomenikov in grobišč dokazovali s spominskimi obeležji, ki jih je na omenjenih pokopališčih uredila Zveza koroških partizanov v sodelovanju z Zvezo združenj borcev NOB Slovenije? Saj ne bi bilo prvič, da bi se na Koroškem ponašali s tujim perjem...

Odlikovanja „z zamudo“

Kakor smo kratko poročali že v zadnji številki, je zvezni predsednik dr. Rudolf Kirchschläger prejšnji teden — za obletnico dneva, ko je bila 26. aprila 1945 proglašena spet neodvisna avstrijska republika — izročil prvi skupini častna odlikovanja za zasluge za osvoboditev Avstrije. Med osebnostmi, ki so prejele prva odlikovanja (nadaljnja bodo izročali člani zvezne vlade ali deželni glavarji — op. ured.), je bil tudi naš rojak Šimej Martinjak iz St. Jakoba v Rožu ter mu iskreno čestitamo k priznanju, ki ga je bil deležen za dolga leta trpljenja v koncentracijskem taborišču.

Letos prvič izročena odlikovanja bi lahko imenovali „odlikovanja z zamudo“ ter je za Avstrijo in njene predstavnike vsekakor značilno, da so se tistih, ki so trpeli in se borili za osvoboditev Avstrije, spomnili šele 32 let po osvoboditvi. Še posebej ne zanima pa je, da so — vsaj pri prvi skupini odlikovanih — povsem „prezrli“ tiste avstrijske državljane, ki so se fašizmu in s tem grobokopu Avstrije uprli z orožjem; med temi so bili posebno častno zastopani koroški Slovenci.

Marsikdo pa je bil naravnost presenečen, ko je slišal, da je prvo odlikovanje prejel zvezni kancler dr. Kreisky. Ne bomo primerjali njegove usode emigriranega političnega funkcionarja s trpljenjem v gestapovskih zaporih in taboriščih smrti ali z žrtvami in junaštvom partizanskih borcev in tistih, ki so jim dajali zavetje in podporo; vsak, ki je kakorkoli prispeval k osvoboditvi izpod fašizma, zasluži priznanje. Dosti bolj presenetljivo je namreč spričo današnje stvarnosti, ko se Avstrija po krivdi vladajočih političnih sil in oblasti vedno bolj razvija v novo leglo fašizma.

Naš korak v Evropo

Z obirskim oktetom in kapelško folkloro v Franciji

„Slovenci v Provansi“ — tako so zapisali v francoščini lepaki, ki so v provansalskem mestu Forcalquieru 16. in 17. aprila vabili na pevsko in folklorno gostovanje Obirskega ženskega okteta pod vodstvom Valentina Polanška ter folklorne skupine SPD „Zarja“ iz Zelezne Kaple. Oba nastopa sta zelo lepo uspela, pa tudi številni razgovori s tamkašnjimi predstavniki mesta ter evropske zadrage „Longo mai“, katere gostje smo bili, so prispevali k nadaljnjemu širšemu mednarodnemu spoznanju o nerešenem vprašanju slovenske narodne skupnosti na Koroškem v Avstriji. Že to, da so Francozi ob teh kulturnih prireditvah, ki so jim prisostvovali številni gledalci in poslušalci, med njimi tudi podžupan Forcalquiera Pierre Michel, govorili o Slovencih, pa čeprav so se pripeljali iz Avstrije z avtobusom avstrijske registracije, je bilo dokaz, da so priznavali narodnostno bistvo svojih gostov.

Te pristrčne, čeprav naporne turneje se je udeležila skupna okrog trideset zavednih potnikov. Poleg plesnih parov folklorne, mladih fantov in deklet iz Zelezne Kaple in okolice, njihove „babice“ Jelke Kuharjeve in harmonikarja Zvoneta Ortana iz Mežice ter izvrstnih pevov obirskega ženskega okteta pod vodstvom pisatelja Valentina Polanška, predsednika Slovenske prosvetne zveze, je skupino spremljal tudi tajnik društva „Zarja“ iz Zelezne Kaple Miha Travnik, ki je bil hkrati zadolžen, da zastopa Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem.

Med vožnjo z udobnim Springerjevim avtobusom, ki ga je šofiral izredno vzdržljiv in vester šofer, po rodu Slovaka iz Bratislave, so udeleženci potovanja le malo spali, zato so pa skoraj ves čas prepevali, tako da je onih šestnajst ur v vsaki smeri kar hitro minilo. Seveda so se, zlasti mlajši, med vožnjo preko Beljaka, Trbiža in Italije do Francije zanimali tudi za vse zanimivosti na poti, še posebej nazaj grede, ko smo se za hip ustavili tudi v največjem francoskem pristaniškem mestu Marseillu.

Zal smo imeli premalo časa, da bi se dlje zadržali v Forcalquieru in Provansi, sončni deželici nekdanjih trubadurjev, ki pa zaradi centralizacije in gospodarske zagate vse bolj odмира. Domačini so nas zelo priščno sprejeli, pa tudi mi smo našli z njimi marsikaj skupnega, saj so bili stoletja v boju za svoj stari domači provansalski jezik. Zal smo v Forcalquieru našli samo še na troje starih napisov v provansalsčini, med drugim na zgodovinskem vodnjaku v spomin na štiri hčere srednjeveškega kneza Raymonda iz tega kraja, ki so v 13. stoletju z močnimi postale žene štirih evropskih kraljev: francoskega, angleškega, nemškega in obeh Sicilij. V močnem starinski katedrali iz 13. stoletja je tudi slovesno izvenel prefinjen, z občutkom in zlahko zlitostjo zapeti koncert obirskega ženskega zbora. Po preprostih, pristnih koroških narodnih pesmih, začeti s ono „Travnici so že zeleni“, je zborček pod vodstvom Valentina Polanška zapel v drugem delu še nekaj umetnih, borbenih skladb, med drugim tisto na Polanškovo besedilo: „Skozi kruta vojna leta čuli klic smo iz gozdov... rešimo slovenska srca hitlerjanski zdaj okov! Desetletja narod čaka in veruje v sedmi člen: da

obljuba dolg že dela, ve Slovenec vsak pošten...“

Med odmorom, potem ko je v uvodnem pozdravu predstavnik mesta Forcalquier poudaril, da „so Slovenci znani po svojih čudovitih pesmih in živahnih ritmih“, je mladi nemški avstrijski pesnik Willi Stelzhammer, eden izmed pobudnikov evropskega združenja

vredno z vsemi drugimi narodi.

Prav to misel in občutek enakovrednosti v Evropi je naglasil v svojem govoru med kosilom v prostori obednici evropske avantgardne zadrage „Longo mai“ (kar pomeni v provansalsčini: „Da bi še dolgo trajalo“) v hribu nad Forcalquierom Valentin Polanšek. Mladi evropski združniki, ki so doslej razvili že devet združnih enot v Franciji, Švici in ZR Nemčiji, so pokazali za svoje slovenske koroške vrstnike največje razumevanje, pravilni občutek solidarnosti. Prav tedaj so tudi objavili poročilo posebne švicarske delegacije, ki je 12. in 13. marca letos obiskala Koroško v Avstriji, zaskrbljena zaradi prebujanja nacistične miselnosti v teh krajih in ogrožanja slovenske narodne manjšine. To poročilo, ki zelo ostro odklanja sedanji pritisk Heimdienstla, so prizadelo komentirali tudi med našim obiskom, tembolj, ker je bil vneti združnik, mladi violinist in skladatelj Niki Busch, sin znanega

Kapelški prosvetaši na trgu Bourget v Forcalquieru

gibanja, občuteno prebral v francoskem prevodu pretresljiv odlomek iz Polanškove pesnitve o strašni slovenski koroški trojici — ognju, krvi in pepelu.

Veselo so naslednjega dne — bila je po daljšem času spet lepa sončna nedelja, ko je polihnil mistral — zaplesali in zavriskali mladi Kapelčani pred zbranim občinstvom na glavnem trgu Bourget. Najprej so v slovenskih koroških nošah zavrteli venček koroških, pa „špandirvalcer“ in ono „mi je krajček posvava“, potem ko so se v sobici sosednjega hotela „Lavande“ na hitro preoblekli v gorenske noše, pa še „tkaličko“, „kotulsko“ in „potrkano“. Francozi so vžhičeno občudovali naše pristne, življenja polne plesne in jih sproti fotografirali oziroma snemali s kamerami.

Med Francoze smo prinesli tudi nekaj knjig slovenske literature v francoskem prevodu, ki so dokazovale, da imamo visoko razvito kulturo, enako-

leta 1952 v Ameriki umrlega nemškega violinista in skladatelja Adolfa Buscha, odločnega antifasista, tudi sam član švicarske delegacije in posebni dopisnik časopisa Basler Zeitung, „Mi smo z vami, karkoli se z vami godi,“ je mladim koroškim Slovencem iz Avstrije zagotovil v dveh nagovorih znani francoski napredni pisatelj, psiholog in zdaj združnik Roland Perrot, imenovan Remus.

Sicer pa je najboljši dokaz te nove vzajemne povezave mladih, naprednih ljudi Evrope že sama odločitev, da bo to gibanje evropskih združenj v kratkem postavilo na noge svojo novo enoto, kot so izjavili, „na kriznem področju v Avstriji“, v sami okolici Zelezne Kaple na Koroškem, kjer so že kupili ustrezno posestvo. Koroško vprašanje je tako prešlo po še eni poti v Evropo, Evropa pa zdaj s čelico mladih ljudi dobre volje prihaja na Koroško.

Bogdan Pogačnik

20 LET SLOVENSKE GIMNAZIJE:

Besede priznanja in ne hujskaški izpadi

Na slovenski gimnaziji v Celovcu je bil prejšnji teden tridnevni slavistično-pedagoški seminar, ki ga je za profesorje slovenske gimnazije in profesorje slovenščine na višjih šolah priredila Delovna skupnost za slovenščino na višjih šolah v sodelovanju z Deželnim šolskim svetom za Koroško. O bogatem sporedu seminarja smo poročali že v zadnji številki našega lista, ko smo podrobno navedli tudi vsa predavanja profesorjev s celovške, graške in ljubljanske univerze.

Prav na to sodelovanje treh univerz je v otvoritvenem govoru opozoril predsednik deželnega šolskega sveta Karl Kircher, ki pa je predvsem tudi izrekel polno priznanje vzornemu delu, ki ga opravljajo na slovenski gimnaziji, o kateri je menil, da je šola kakor vsaka druga na Koroškem. S tem je najvišji predstavnik deželne šolske oblasti nedvoumno zavrnil vse tiste nacionalistične zastrupljence koroškega ozračja, ki hujskajo proti Slovincem in njihovim ustanovam, posebej tudi proti slovenski gimnaziji, ki jo v duhu „svobode“, kakršna vlada na Koroškem, lahko nekaznovano imenujejo „največji strup“.

Še dobro so namreč v spominu strupeni izpadi, kot npr. letaki KHD-jevske mladine, transparent na zborovanju KHD itd., pa vendar na Koroškem ni državnega tožila in ni sodnika, ki bi v takšnem hujskanju na narodnostno mržnjo našel povod za ukrepanje oz. v očitnem kršenju zakonskega predpisa videl vzrok za kaznovanje krivcev. Storilci takih dejanj in predvsem njihovi duhovni očeti so na Koroškem očitno tabu — prave „domovinske svetinje“, ki se jih nihče ne upa dotakniti.

Na ta žalostna in značilna dejstva je treba opozarjati vedno znova, zlasti pa letos, ko slovenska gimnazija obhaja 20-letnico svojega obstoja. Zato besede predsednika deželnega šolskega sveta tudi pomenijo zaslužen priznanje ustanovi, ki se je iz začetkov s tremi razredi in 101 dijakom razvila v enakovredno šolo, ki v jubilejnem šolskem letu v 19 razredih združuje blizu 500 dijakov in dijakov ter je v dvajsetih letih svojega delovanja oblikovala že daleč nad 400 maturantov.

Naši likovni umetniki se uspešno uveljavljajo

Kar na treh različnih razstavah v Celovcu so trenutno zastopani oziroma predstavljeni tudi naši likovni umetniki. V Domu umetnikov pravkar gre proti koncu velika razstava novjših stvaritev Valentina Omana. V Deželni galeriji je bila v sredo odprta reprezentativna razstava grafike, kjer sta med številnimi domačini in tujimi umetniki zastopana tudi Zorka Weiss in Valentin Oman. V galeriji Hildebrand pa bo do 20. maja razstavljal Gustav Januš.

Medtem ko smo o umetniškem snovanju Zorke Weiss in Valentina Omana v našem listu že večkrat in obširneje poročali, naj zapišemo tokrat nekaj vrstic o trenutni razstavi Gustava Januša. Umetniško se Gustav Januš udeležuje na področju poezije in v svetu likovnega oblikovanja. Svoje slike in grafike je doslej razstavljal na Dunaju, v Celovcu, v Slovenjem Gradcu, na Plešivcu, v Kranju in morda še kje.

Na sedanji razstavi pa se predstavlja z dokaj nenavadnimi eksponati: šablonskimi figurami, izrezanimi iz gumija. Naj o njih spregovori umetnik sam:

„Šablonske figure, iz gumija izrezane, iščejo svojo komunikacijo, svoj življenjski prostor, svojo identiteto. Navidezno anonimne, brezizrazne figure, degenerirane ali pa po svoji redukciji oproščene svoje telesnosti, poduhovljene, metafizične. Po izgubi svoje individualnosti naglašajo nivelizacijo, ki nosi v sebi deloma možnost več enakopravnosti, deloma pa vpliva puhlo, mehanično, šablonsko. V to profilovje potisnjene, živijo svoje gumijasto življenje. Se z njimi identificirati, mi ni težko.“

Ta za običajne predstave res nekoliko nenavadna razstava ostane odprta do 20. maja, in sicer je ogled možen dnevno od ponedeljka do petka v času od 16.30 do 19.30 ure.

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI VOGRČ

Duhovnik je 24 let, od tega je 2 leti služboval v Dobri vasi, 12 let kot kaplan v Pliberku in 3 leta v Šmihelu, v Vogrčah pa je še isto leto in bo začetkom julija stopil v sedmo leto. V vseh teh službah je imel pravico do dušebrižništva. Študiral je retoriko v Celovcu in dve leti kazuistiko v Gradcu. Drugi dan, 25. marca so farani prosili vizitatorja, naj jim dovoli postaviti na dan sv. Florijana oltar pred cerkvenimi vrati, ker je cerkev majhna in pride na ta dan v Vogrče ogromna množica in ljudstva. Vizitator jim je odgovoril, da bo o tem odločil škof, ko bo prišel v Vogrče.

Leta 1656 je župnik Lanšič na sinodi v Gornjem gradu zatožil župnika iz Marenberga, da je poročil v Marenbergu farana župnije Šmihel pri Pliberku Filipa Peka s pripadnico župnije Vogrče Heleno Žnidar kljub temu, da sta bila zaročena v krvnem sorodstvu 4. kolena.

Župnik Jakob Lanšič je umrl leta 1667, v Vogrčah je torej župnikoval 21 let. Škofijski ordinarij je pooblastil nadžupnika in škofijskega komisarja v Starem trgu pri Slovenj Gradcu Leberwursta, da inventarizira in prečeni njegovo zapuščino. Cenitve, ki je trajala šest dni, so se razen Leberwursta udeležili še vicedomski referent za cenitve iz Celovca, s katerim je dopotoval tudi vicedomski zapisnikar, ter vikar in škofijski komisar iz Pliberka. Premoženje pokojnega župnika je bilo precejeno na 540 goldinarjev 45 krajcarjev in 2 novčiča. Dolgovi in stroški inventure so znašali 382 goldinarjev, 22 krajcarjev in

1 novčič, tako da je znašala čista zapuščina 158 goldinarjev, 23 krajcarjev in 1 novčič. Med stroški inventure in cenitve so zanimivi prejemki, ki so jih prejeli člani te zapuščinske razprave: vicedomski komisar iz Celovca je dobil za 6 dni dela 30 goldinarjev in posebej 18 goldinarjev za potne in druge stroške, vicedomski pisar je dobil 25 goldinarjev in pliberški vikar 18 goldinarjev. Zanimiva je tudi cenitev živine, ki jo je pokojni župnik imel v hlevu:

Par volov 30 f
3 star konj 9 f
3 plemenske svinje vsaka po 3 f . . . 9 f
2 svinji krmači vsaka po 2 f 4 rep. . . 5 f

Vicedomski komisar iz Celovca je torej prejel za svoje delo pri tej zapuščinski razpravi toliko, kolikor je bilo vrednih par volov.

Po smrti župnika Lanšiča je bil za župnijo Vogrče z razpisom deželnega kneza cesarja Leopolda I. z dne 22. aprila 1667 prezentiran Florijan Staudekar, 62-letni župnik iz Djekš, ki ga je bil ljubljanskemu škofu priporočil tedanji generalni vikar za južno Koroško Jurij Marko v Velikovu. Škof je kmalu nato pooblastil pliberškega vikarja, da instalira Staudekarja za župnika v Vogrčah.

Septembra leta 1669 je ljubljanski škof Jožef grof Rabatta vizitiral župnijo Vogrče, pri kateri priliki je ugotovil, da je tamkajšnji župnik Florijan Staudekar po poreklu Korošec, doma v Pliberku, star 66 let, duhovnik 34

3

let, ordiniran na naslov samostana sv. Andreja v Labotski dolini. Po dovršenih humanističnih študijah v Celovcu je študiral v Gradcu eno leto logiko in eno leto kazuistiko. Služboval je najprej kot kaplan v Črni in v Šmihelu pri Pliberku, nato 8 let v Selnici (Celniz) v sekovski škofiji, potem 4 leta pri cerkvi sv. Magdalene v Volšpergu, nato je bil 18 let župnik na Djekšah in sedaj dve leti župnik v Vogrčah. Njegovo znanje je malenkostno in bi bilo želeti, da bi bil tako bogat na zgovornosti kot je na zlatu; od svojega premoženja je bil namreč podaril samostanu v Šentandražu v Labotski dolini kot ustanovo 1000 goldinarjev, z obrestmi tega kapitala naj vzdržujejo enega gojenca tega samostana. V zvezi s to ustanovo je zanimiva ugotovitev zgodovinarke Pagitz-Roscher, da je takratni prgod avstrijskega samostana v Šentandražu Martin Sanni (1669—1688) uporabil teh 1000 goldinarjev, ki jih je župnik Staudekar namenil kot ustanovo, za nakup imena Mollhof.

Zoper župnika Staudekarja pa so cerkveni ključarji in farani iznesli vizitatorju tele priitožbe:

1. Župnik ni več zmogel, da bi sam sestavljal cerkvene račune; v te svrhe najema enega ali drugega pisarja in za plačevanje tega pisarja jemlje cerkveni denar.

Vizitator je naročil župniku, naj ali sam sestavlja cerkvene račune, če pa tega zaradi starosti ne more, naj pisarja plača s tistim goldinarjem, ki ga prejema od cerkve za svoje delo.

2. Župnik hoče od cerkve po nižji ceni odkupiti predivo in volno, ki bi jo cerkveni ključarji lahko prodali drugim po boljši ceni.

Župniku je bilo naročeno, da tega ne sme več delati, če pa že od cerkve kupi te stvari, jih mora plačati kot drugi.

Nato je vizitator zaslišal še oba ključarja Janeza Honečnika in Ruperta Nochpera, ki sta izjavila, da župnik Staudekar opravlja svojo duhovniško službo v redu.

Po vrnitvi vizitatorja v Pliberk je prišla k njemu še Uršula Kervič iz Vogrč, ki se je pritožila zoper vogrškega župnika, da je razveljavil in predručil testament njenega umrlega moža Kolmana Kerviča, podložnika župnije Vogrče. Testament je bil pravilno sestavljen pred pričami in ga je potrdil tudi pliberški vikar Stergar, ki je bil takrat provizor župnije Vogrče. Ker vizitator ni imel več časa, da bi poklical župnika Staudekarja na zaslišanje, je naročil pliberškemu vikarju Stergarju, da o pritožbi Uršule Kervič pisмено poroča nadžupniku in škofijskemu komisarju Frideriku Leberwurstu v Starem trgu pri Slovenj Gradcu, ki naj to zadevo razišče.

Da dohodki vogrškega župnika niso bili majhni, nam dokazuje imenjska cenitev župne nadarbne iz leta 1667, ki je znašala 11 funtov 6 reparjev 10 novčičev. Župna nadarbina je imela v svoji posesti 9 podložnih družin ter 6 kajzarjev. Od tega je moral župnik plačevati na davkih 35 goldinarjev 3 krajcarje 24 novčičev, na vojaških dajatvah pa 41 goldinarjev 4 krajcarje.

30. julija 1668 je župnik Staudekar vložil na škofijski ordinarij v Ljubljano prošnjo, naj pošlje v Vogrče prelata, da bo posvetil novi zvon v cerkvenem stolpu.

(Dalje v prihodnji številki)

SLOVENJI PLAJBERK:

Kulturna dejavnost v Slovenjem Plajberku postala stvarnost

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku je minulo soboto vabilo na prvi samostojni koncert. Vsi, ki so se tega za Slovenji Plajberk zelo pomembnega kulturnega dogodka udeležili, so bili zadovoljni.

Med gosti je predsednik SPD „Vrtača“ tovariš Feliks Wieser tajnik Zveze slovenskih organizacij pozdravil tudi domačega župnika Franca Jančarja, boroveljskega župana Woschitza, slovenskega občinskega odbornika v Borovljah Feliksa Wieserja, tajnika SPZ Andreja Kokota, predsednika SPD „Borovlje“ Andreja Wieserja, podpornega člana SPD „Vrtača“ tovariša Koneca iz Trga in mnoge druge. Med številnimi obiskovalci so bili ljubitelji domače pesmi iz Brodi, Borovelj, Bistrice v Rožu in drugih krajev Roža.

Na koncertu so nastopili — domači plajberški kvartet, ki ga sestavljajo člani družine Podnar in ki ga vodi študent Mirko Lausseg-

ger, domači duet z Najekovima hčerkama in vsem poznani instrumentalni ansambel iz Borovelj „Drava“.

Nastopajoči so navzočim postregli s celo paleto domačih pesmi in napevov. Pri tem je treba omeniti, da sta se domači kvartet in duet predstavila prvič publiku. Kot posebnost koncerta naj navedemo nastop ansambla „Drava“ s krstno izvedbo komada „Ljubeljska dolina“, katerega melodijo je napisal mladi Verdel iz Borovelj, besedilo pa predsednik SPZ in ravnatelj šole na Obirskem, Valentin Polanšek (besedilo objavljamo posebej).

Predsednik domačega prosvetnega društva se je vsem navzočim

iskreno zahvalil za obisk in pozval župana boroveljske občine, da naj ponese vest o kulturnem ustvarjanju Plajberžanov tudi v ostalo občino, to pa zato, ker se vedno spet slišijo zlonamerni glasovi, ki trdijo, da Slovenci v boroveljski občini nič ne delajo. Ob tej priložnosti je naš predsednik tovariš Wieser tudi predlagal, da bi na prihodnji kulturni prireditvi v boroveljski mesni hiši nastopila slovenska in nemška kulturna društva, ki bi pela slovenske in nemške pesmi. Ta predlog so navzoči navdušeno pozdravili in ga nagradili z dolgotrajnim aplavzom. Predsednik Wieser je pozval župana, da naj se zavzame za takšno prireditev, ki bi bila prav gotovo v korist obema narodnostima skupinama na Koroškem.

Sobotna prireditev je ponovno potrdila pomembnost in nujnost prosvetnega delovanja v manjših krajih.

Franc Hanin obhaja petinsedemdesetletnico

V nedeljo 8. maja bo Franc Hanin iz Cirkovč pri Pliberku obhajal svoj 75-letni življenjski jubilej. Od blizu in daleč je znan kot eden najzavednejših članov naše narodne skupnosti na Koroškem.

Rodil se je pred 75 leti v Podgori pri Rudi, kjer so njegovi starši imeli manjšo kmetijo. Po požaru, ki je uničil leta 1928 poslopje pa so se Haninovi preselili čez Dravo v Cirkovče in tam kupili Lipejevo posestvo. Značilno za našega jubilarja je,

da ga srečamo vedno v prvih vrstah, kadar gre za pravice koroških Slovencev.

Ze kot mlad fant — v predplebiscitni dobi — se je aktivno vključil v politično delo koroških Slovencev. Prestavi je moral velike krivice in ponižanja, vendar kot zaveden Slovenec ni klonil. Marsikaj zanimivega ve povedati iz takratnega časa. Sploh bi bilo pametno, da bi zgodovinarji pristopili k tem ljudem, ki so na lastni koži doživljali tiste težke čase. Marsikaj bi se zvedelo, zapisalo in otelo pozabi. Zvedelo bi se, kako je mlada avstrijska republika samo obljubljala našemu ljudstvu, po plebiscitu pa ji še v glavo ni padlo, da je te obljube treba tudi izpolniti. Prav zaradi tega je bilo naše ljudstvo globoko razočarano nad tem počeljem, žal je tudi danes tako, saj je druga republika prav tako vse obljubila, dala pa ne. Nezaupanje oblastem je torej povsem upravičeno. Po prevzemu kmetije je tovariš Hanin gospodaril na očetovem domu in hkrati deloval na raznih področjih v dobrobit našega človeka. Doba pred zadnjo svetovno vojno

je bila trda za delavce in kmete. Krepko je bilo treba prijeti za delo, če si hotel ostati na svoji grudi. Moral si se ukvarjati tudi z drugimi deli, da si mogel preživljati svojo številno družino. Hanin je bil samouk in zelo vsesranski, tako da njegova dejavnost ni bila samo kmetovanje. Vdijal se je tudi drugim in pomagal, kjerkoli je pač bila potreba. Kot mnogi koroški Slovenci, je moral tudi Hanin v Hitlerjevo vojsko. Zaradi tega se je čutil zelo prizadetega. Ponovno je spet zaživel po porazu „tisočletnega“ rajha. Tako smo ga spet srečali povsod tam, kjer je bila potreba za našo skupno stvar. Bil je 10 let občinski odbornik, 30 let odbornik posojilnice in dolga leta predsednik — odbornik SPD „Edinost“ v Pliberku. Povsod je svoje naloge vestno izpolnjeval in služil skupnosti, tako da je mnogokrat trpelo njegovo kmetovanje radi del, ki jih je prevzemal za druge. Vedno je skrbel, da je kulturno delo v društvu bilo uspešno in ni je bilo prireditve, da tovariša Hanina ne bi bilo med nami. Tudi danes, ko je že malo „bolj“ v letih, rad prihaja na naše prireditve. Tudi svoje otroke je vzgojil v zavodne člane naše družbe.

Sedaj ko uživa svoj zasluženi pokoj, se je preselil v nekdanjo šolo na Humicu in ustvarja na drugem področju dalje. Vsa leta je že imel veselje s risanjem in rezljanjem, sedaj pa se je popolnoma predal temu „konjičku“. Zgradil je že mnogo hiš, cerkva, mlinov in drugih stvari v miniaturni obliki originalnega izvora. Užitek je ogledati si njegov „minimundus“, ki je danes že prava atrakcija Podjune.

To je le nekaj drobcev iz življenja in dela jubilarja Franca Hanina. Ob njegovem življenjskem jubileju mu želimo vse najboljše in predvsem zdravja, da bi se še mnogo let umetniško uveljavljal med našim ljudstvom.

Izredna aktivnost KSS na Dunaju

Klub slovenskih študentov na Dunaju je imel v zadnji tretjini meseca aprila kar tri večje prireditve — predavanja predsednika Zveze koroških parizianov Karla Prušnika-Gašperja, spominsko proslavo in literarni večer. Ta dejavnost zgornjo potrjuje, da so naši dunajski študentje izredno aktivni in prizadevni ter tesno povezani z ožjo koroško domovino.

V petek 22. aprila je na povabilo kluba v klubskih prostorih imel predavanje o „delavskem in nacionalnem gibanju koroških Slovencev od l. 1934 naprej“ predsednik ZKP Karel Prušnik-Gašper. Med drugim je povedal, da koroški Slovenci niso bili nepripravljeni, ko je v Avstriji prišel na oblast nacizem. V globokem prepričanju, da bo nacizem kmalu propadel, se je naše ljudstvo zgodaj vključilo v narodno-osvobodilno borbo, ki je bilo možno samo tam, kjer je bilo ljudstvo z vsemi prirodnimi elementi povezano s partizani in tako bilo med prvimi, ki se je borilo v mejah tisočletnega rajha. Tovariš Prušnik je tudi ovrgel neresnično trditev zveznega predsednika Kirchschlägerja, čez, da se je partizanstvo na Koroškem začelo šele leta 1944. Opozoril je tudi, da moramo — čeprav je v Avstriji fašizem že 32 let vojaško poražen — biti budni in enotni z vsemi avstrijskimi antifašisti in demokrati v boju proti fašistični miselnosti, ki v naši državi zajema vedno večje kroge. Svoj obsežni in izredno zani-

mivi referat je tovariš Prušnik zaključil s pozivom, da se enotnost mladih izobražencev goji in utrjuje tudi v akcijah za izvedbo člena 7 in v boju proti porajajočemu se fašizmu v Avstriji. Ob tej priložnosti je predvajal tudi skopitne slike partizanskih spomenikov, spominskih plošč in nagrobnih kamnov ter tako dal tej zanimivi prireditvi še pestrejšo obeležje.

V torek 26. aprila je klub na dunajski univerzi priredil spominsko proslavo ob 35-letnici izseljevanja koroških Slovencev, katere se je udeležilo več sto ljudi. Klubski predsednik Dušan Schlapper je pozdravil slavnostnega govornika dr. Luko Sienčnika in v uvodnih besedah orisal trenutno situacijo koroških Slovencev na Koroškem. Ostro je obsodil ofenzivno postopanje državnih oblasti proti slovenskim aktivistom, ki jih sedaj skušajo s sodnijskimi postopki načrtno kriminalizirati. Prav tako je ostro nastopil proti škandaloznim pripetljajem okoli neofašistične „Aktion neue Rechte“, ki so jo pripustili k visokoškolskim volitvam (naslednjega dne je 4000-glava množica antifašistov zahtevala prepoved neofašistične zgoraj omenjene ANR in pa tudi Burgerjeve NDP).

Dr. Luka Sienčnik je v svojem referatu nakazal krutost nemških nacistov pri preganjanju Slovencev iz koroške domovine. Da jim ni uspelo uresničiti svojih načrtov — nameravali so izseliti 50.000 koroških Slovencev in tako

„dokončno rešiti“ manjšinsko vprašanje; „Gau Kärnten“ naj bi postal izključno nemška dežela — se imamo zahvaliti tistim, ki so v teh težkih časih zgrabili za puške in se v partizani borili proti Hitlerjevi Nemčiji, za svobodo in prijateljstvo med narodi. Po referatu je bil predvajan film „Vrnitev“.

V petek 29. aprila je bil v prostorih KSS literarni večer, ki se je odvijal pod motom „Slovensko delavsko gibanje in antifašizem v literaturi“. Zelo aktualna tema na predvečer 1. maja in ob obletnici usmrtnice seltsko-kapelskih borcev, ki so iskali življenje in našli smrt za našo svobodo. Večer, ki ga je izvrstno pripravil kulturni krožek in popestril pevski nastop Ede in Silvije Velik s Kajuhovimi pesmimi, ki sta jih sami uglasbili, je pokazal vso razsežnost borbene slovenske literature od Cankarja in Kosovele, do Bora in Kajuha.

Tudi 1. maj so naši študentje na Dunaju proslavili v času zaostrenega postopanja avstrijskih oblasti proti slovenskim aktivistom, spriči sodnijskih postopkov, ki pretijo precejšnemu številu naših tovarišev. Poglavitna in prva naloga ostane neumrljiv in brezobziren boj za našo narodno enakopravnost, za izpolnitev člena sedem in proti kriminalizaciji slovenskega narodnega gibanja.

ZSO pri študentih v Gradcu

V četrtek, dne 28. aprila je Klub slovenskih študentov v Gradcu vabil na razgovor z zastopniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem. ZSO sta zastopala tajnik dipl. inž. Feliks Wieser in član izvršnega odbora ZSO tovariš Milan Wutte.

Tovariš Wieser je naše študente v Gradcu informiral o trenutnem položaju slovenske manjšine na Koroškem in o delovanju ZSO na Koroškem. Pri tem se je opiral predvsem na program ZSO iz leta 1955.

Mnogi študentje, zlasti pa tisti, ki so tokrat bili prvič pobliže seznanjeni s programom in idejnopoličnimi temelji ZSO, so izvajanja tovariša Wieserja spremljali z velikim zanimanjem. Po referatu se je razvila obširna in živahna diskusija. Študentje so pokazali veliko zanimanje za trenutno narodnopolitično situacijo.

Predsednik Kluba slovenskih študentov v Gradcu tovariš Popotnik Milan se je po zaključeni diskusiji zastopnikom ZSO zahvalil za obisk in hkrati obljubil, da bo našemu listu kmalu poslal poročilo o delovanju kluba.

Rado Janežič petdesetletnik

Rado Janežič dolgoletni glavni uradnik našega lista je včeraj obhajal svoj petdesetletni življenjski jubilej.

Njegovo življenje je tesno povezano z zgodovino Slovenskega vestnika od njegovega početka pa do danes. Upravičeno lahko trdimo, da sta pojma Slovenski vestnik in Rado Janežič nerazdružljiva, kot sta to volja našega ljudstva in boj za doseg pravic zajamčenih v členu 7 avstrijske državne pogodbe.

Rado Janežič stoji v prvih vrstah naše narodne politike in se nenehno prizadeva za pravice in enakopravnost slovenskega ljudstva na Koroškem. Ob njegovem prazniku mu iskreno čestitamo in želimo mnogo uspeha. Predvsem pa mu želimo še vrsto zdravih let, da bo še v prihodnje lahko opravljal svoje odgovorno poslanstvo v našo skupno korist!

Bilčovs

V soboto 30. 4. so nas obiskali lutkarji Slovenskega prosvetnega društva „Bisernica“ v Celovcu. Med nas so prišli z igrjo „Hudobni graščak“, nastopili pa so pri Miklavžu. Prišlo je lepo število otrok, ki so nestrpnost pričakovali pričetek igre. Kmalu je bilo tako daleč.

Nas vse je pozdravila lutka — Pavliha, ki nam je napovedal igro in sam tudi bil glavni junak igre. Vsi so se hudobnega graščaka bali in le Pavliha ga je ugnal in pripravil tako daleč, da je moral poravnati krivico, ki jo je delal podložnim kmetom in svojim služabnikom.

Lutkovna igra Hudobni graščak se nam je vsem zelo dopadla. Še danes se veselimo lutkarjev SPD „Bisernica“ v Celovcu, ko bodo med nas spet prišli z novo predstavo. Prireditve za mlade so pri nas zelo potrebne, ker mladim le malokdaj nudimo razvedrila in kulture v domačem jeziku. Lutkarjem iz Celovca se za njihov nastop še posebno zahvaljujemo.

Konatiče pri Lipi nad Vrbo

V prijazni vasi ob vznožju pri-sojnih Osojskih Tur na severni jezi-kovni meji zahodnega dela južne Koroške v Konatičah pri Lipi je pred nedavnim umrl znani konatiški kovač Anton Stober, star 88 let. Zaradi nadube, ki ga je mučila je moral v beljaško bolnišnico, kjer pa ga niso mogli več ozdraviti. Svoje zadnje počivališče je našel na pokopališču v Lipi nad Vrbo.

Anton Stober je bil po rodu spodnji Štajerc in sicer iz Lopatnika pri Velenju. Kot tak je bil vesele narave in tudi zelo priljubljen, zlasti tudi zato, ker je bil odličen kovač. Tudi v prvi svetovni vojni je na frontah koval konje. Ker doma ni bilo kruha, ga je usoda zanesla na Koroško, kjer je na Kostanjah spoznal dekle iz Štitarjeve družine in se z njo poročil. V Konatičah si je kupil star mlin, ga preuredil v kovačnico in pridno koval okoliškim kmetom konje in izdeloval oziroma predeloval železne predmete, ki so bili kmetu nujno potrebni.

On pa ni bil samo marljiv in spoštovan kovač, temveč tudi zaveden pripadnik svoje narodne skupnosti. Zaradi tega je bil izpostavljen mnogim pritiskom zlasti v času nacizma. Večkrat so ga ovadili, vendar imel je srečo; s svojim vedrim značajem je prebisljal še nacistične, poleg tega pa je takrat bilo kovaštvo važen poklic in tudi to je bilo odločilno, da nacisti niso izvajali konsekvenc. Stober je bil zvest član SPD „Drabosnjak“ na Kostanjah in zvest obiskovalec slovenskih prireditev. Zadnja leta, ko zaradi starosti ni več mogel biti tako aktiven, pa je gmotno podpiral svoje prosvetno društvo in zlasti našo študirajočo mladino. V našem listu smo večkrat poročali, da je Stober namesto venca podaril slovenskemu dijaškemu domu v Celovcu lepe denarne zneske.

Kljub trdemu delu je dočakal lepo starost. Čeprav ni bil obdan z bogastvom, nasprotno, vse življenje se

je trdo pobijal za svoj obstoj, pa je bil, kot smo že omenili, zelo radodaren in velik prijatelj naše študirajoče mladine, katero je podpiral kjerkoli je le mogel. S tem dejanjem si je Stobrov oče postavil nepozaben spomenik — mecena študirajoče slovenske mladine na Koroškem. Domači pevci so se od pokojnika poslovili s slovensko pesmijo. Svojem ob težki izgubi izrekamo naše globoko sožalje.

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

ki bo v nedeljo 8. maja 1977 ob 14.30 in 19.30 uri pri Miklavžu v Bilčovsu. Vsi prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

v nedeljo 8. maja 1977 ob 14.30 uri pri Voglu v Št. Primožu. Naši najmlajši se bodo predstavili s petjem, igranjem in recitiranjem. Drugi del sporeda bo izvajal pevski zbor SPD „Danica“. Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

ki bo v nedeljo 8. maja 1977 ob 14.30 uri v dvorani gostilne Schwarzl v Pliberku. Prisrčno vabijo nastopajoči otroci!

Še jo bomo obiskali

V nedeljo 17. aprila je Slovensko planinsko društvo v Celovcu organiziralo izlet v dolino Režije, v kateri poleg Furlanov živijo tudi Slovenci, katerih posebnosti so stare šege, pesmi in narečje.

Na poti proti našemu cilju smo se ustavili v Bovcu in se z žičnico potegnili na Kaninske pode. Vožnja z doline do gorske postaje na 2200 m višine je bilo vsekakor pravo doživetje, to pa tem bolj zato, ker je

pripeljali v Čento (Tarcento), večji kraj ob vznožju jugoslovanskih obronkov Julijskih Alp. Hitro smo dosegli reko Tagliamento, nato reko Belo ter v kraju Na Beli (Ressutta) zapustili Železno dolino (Canale del Ferro) in se na desno proti vzhodu začeli polagoma vzpenjati proti našemu cilju dolini Režije ali z njenim starim imenom Konjska dolina. O tej dolini smo imeli po večni napačne predstave. Domisljali smo si, da je to ozka težko pristopna in odročna dolina, toda temu ni tako. To je sorazmerno široka dolina, katero na koncu zapira ogromna kaninska gmota in skozi katero se vije lepo urejena asfaltirana cesta, ki se konča v kraju Solbica (Stolvisza — 573 metrov). Tu smo pustili naša vozila in si ogledali to veliko zanimivo in značilno rezijsko vas. Veliko hiš je ohranilo svojo staro arhitekturo z lesenimi mostovi na proti soncu obrnjenem pročelju. Medtem ko se nahaja Solbica skoro že na koncu doline in je sedež župnije, pa je kraj Ravenna (492 m) v sredi doline upravno središče Režije, kamor je že prodrli turizem, saj Ravenna razpolaga z dvema udobnima hoteloma.

Ker skozi Režijo ne vodi nobena važna prometna žila, je zaradi tega dolina ostala osamljena, zaprta, tako da so njeni prebivalci kot pristi gorjanci ohranili stare šege, pesmi in narečje, ki so že dolgo predmet širokega mednarodnega zanimanja.

Ker je v Režiji le malo rodovitne zemlje, so prebivalci prisiljeni služiti si kruh daleč od doma. V zadnjih le-

tih se opažajo počutki turizma, kako tudi ne, ko pa ima dolina po svoji prirodi lepe pogoje (hotela v Ravenci).

Naj še omenimo, da smo v cerkvi v Solbici našli v italijanskem in slovenskem (v domačem narečju) jeziku napisane pesmi in molitve, kar seveda kaže prisotnost Slovencev v tej dolini. Iz zgodovine je znano, da smo Slovenci v 9.—11. stoletju poseleli vse ozemlje Kanalske in Železne doline do Močca (Moggio), ki leži severozahodno od Na Beli nad nasprotnim bregom Bele. V teku naslednjih stoletij so se južno od Tablja (Pontebba) vsi pofurlanili, z edino izjemo Rezijsancev. Danes gre narodnostna meja od tik vzhodno nad naseljem Na Beli v velikem loku nad povirjem Reklance in Dunje proti Kanalski dolini.

Režija je tako lepa in privlačna dolina, da jo bomo še obiskali. (To je bil samo prvi bežen ogled). Takrat pa se bomo z avtomobili potegnili še malo naprej in obiskali tudi zadnjo vas v gornjem koncu Režije, Korito (Koritis), ki je zaradi tega tako privlačna, ker tvori čudovit zaključek doline s strmimi stenami Zahodnih Julijskih Alp. Tudi Režija je bila ob zadnjem potresu močno razdejana.

Ko smo brzeli z avtomobili proti domu, smo bili v mislih v zeleni Režiji, katero obdajajo zasneženi vrhovi in sklenili smo da jo še obiščemo in da s seboj povedemo še druge, da tudi tisti spoznajo njene posebnosti in privlačne čare.

Valentin Polanšek

Ljubeljska dolina

I. Ljubeljska dolina
k Dravi hiti,
v Brodeh, Zapotnici
gozd se še smeji;
živahna je cesta,
v svet se mudi,
a stara domačnost
žal pred njo beži.

Refren:
A spodaj Borovlje
so mesto lepo,
ljudje pa živijo
ob pelju, dro, dro!

II. V Košuto tam levo
Sele pojo,
Vrtača tu desno,
Plajberk pa pod njo;
vrhovi, planine,
krasno nebo,
slovensko okolje,
ki ostalo bo.

Refren:
A spodaj Borovlje
so mesto lepo,
ljudje pa živijo
ob pelju, dro, dro!

IVAN CANKAR

3

KURENT

STARODAVNA PRIPOVEDKA

Nepremični, silni in mrki so stali v krogu črni borovci, kakor molčeči vojščaki ob grešniku-jetniku, na smrt obsojenem.

Kurentu je bilo sladko in milo pri srcu, da je koj zadremal. Sanjalo se mu je, da se je visoka senca vzdignila iz hriba. Noge so lomile po zemlji, glava pa se je s kuštravimi lasmi dotikala samega sebe. Silne gosli je zibala v levici, desnica pa je lok držala. Tako je lomila senca preko zemlje, iz doline v dolino; en sam korak, pa je prestopila hrib; in če se je po nerodnem spoteknila obenj, se je prevrnila kakor krtina. Pred njo in za njo so mrgolele črne procesije, vojska zbeganih mravelj. Časih je senca ponevedoma stopila mednje s težko nogo in je pomendrala celo faro, tako da so bili črni škornji oškropljeni že do gležnjev; kri se jih je držala tako na debelo, da jo je Kurent celo v sanjah natanko razločil.

„Počemu gazijo za njim, počemu se motovilijo okoli teh nog?“ se je čudil.

Ali procesije so gazile in so motovile, prerivale so se in premetavale s klanca v dolino, iz doline v klanec, dokler ni senca ugasnila onstran mesečine...

Tako se je začela in nehala Kurentova mladost.

II

Vzdramil se je Kurent, ozrl se je ter je videl, da je svet lep in življenja vreden. Koliko bogastva je nasul Bog na to zemljo! Brez števila rodov je živelo in uživalo, pa niso pozabili tega bogastva, še zmerom več ga je! Po nebu roma sonce, kakor je romalo od nekdaj, zato so deležne njego-

vega blagoslova vse dežele po vrsti. Pod njim hite oblaki, da rosijo od izhoda do zahoda; obrnejo se na jug, ali na sever, kadar se spomnijo navsezadnje še na siromakovo leho. Zemlja rodi, neutrudna mati; sedemdesetkrat sedemkrat sinov je že pokopala, vnuki pa sesajo na njenih prsih. Npregledno žitno polje se zvrstoma priklanja pod vetrom; gozdovi, črna straža njegova, gledajo nanj iz visoke daljave, temno in zvesto, kakor gleda mož na doječo ženo... Ljudje, svatje, za nas vse je miza pogrnjena; nikomur ni sila, da bi stal na pragu, še godec naj prisede!...

Velika radost je v Kurentovem srcu, ko se je napolnil v dolino. Občutil je, da je ves od vrha do tal tako močan in poln zaupanja, kakor ni bil nikoli poprej. Pod mesečino je prespal svojo mladost. Ni vedel več, kje da se je rodil, kdo da mu je bil oče in kdo da mu je bila mati, na vse bridkosti je pozabil in tudi spominjal se ni, odkod mu gosli v rokah in veselje v srcu. Iz pozabljenega življenja je ostalo v njegovem spominu le eno samo obličje; tako ga je videl, kakor da se mu je nekoč, pred davnimi časi, sanjalo o njem. In kadar ga je ugledal v spominu, je rekel, da mu nikoli ne bo videl enakega, pa če bi romal za njim do devete dežele; nikoli ne takih rdečih ustnic, je rekel, nikoli ne takih svetlih oči!...

Ko je stopil iz gozda, je pogledal na rosno jutranjo pokrajino pod seboj in spreletela ga je neznana sladkost ob toliki lepoti. Z živimi očmi je videl cvetočo dolino, ki se je na obzorju topila v srebrno luč, z očmi svojega srca pa je videl svo domovino od štajerskih poljan do morja.

— O domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in te rekel: „Tod bodo živeli veseli ljudje!“ Skopo je meril lepoto, ko jo je trosil po zemlji od izhoda do zahoda; šel je mimo silnih pokrajin, pa se ni ozrl nanje — puste leže tam, strme proti nebu s slepimi očmi in prosijo milosti. Nazadnje mu je ostalo polno perišče lepote; razsulo jo je na vse štiri strani, od štajerskih gorov do strme tržaške obale ter od Triglava do Gorjancev in je rekel: „Veseli ljudje bodo živeli tod; pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje!“ Kakor je rekel, tako se je zgodilo.

TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA BRA

Die Räuber von Zell-Pfarre

Als ich den Titel „die Urnenräuber bald vor Gericht“ und noch dazu in Balkenlettern, in der Kleinen Zeitung sah, dachte ich zuerst ein Friedhof wurde ausgeraubt. Unter einem Raub stellt man sich etwas anderes vor, scheinbar wird da bei den Slowenen ein anderer Maßstab angelegt. Es gab einmal andere die öffentlichen Güter zu grabe genommen (um den KZ-Terminus zu gebrauchen), jedoch hat es damals die Kleine Zeitung, meines Wissens, nicht beanstandet.

Die Urnenräuber könnten bis zu 3 Jahren bestraft werden. Sehr rücksichtsvoll von der KZ, denn sonst können Räuber mit Kerker bis zu 10 Jahren und mehr bestraft werden.

Laut KZ hat der Staatsanwalt Dr. Wilhelm Slaiser auch Erklärungen zu den Vorgängen in Kärnten abgegeben. Ich bin zwar kein Jurist, finde aber seine Ausführungen nicht ganz zutreffend. Er begründet die Einstellung des Strafverfahrens gegen die Tafelstürmer damit, daß auch der slow. Student Sturm pardoniert wurde. Dieser Vergleich hinkt aber gewaltig. Was hatte Sturm verbrochen? Auf einer Ortstafel im zweisprachigen Gebiet hat er unter der deutschen Aufschrift eine slowenische Angelegenheit, er wollte damit für die Erfüllung des Staatsvertrages demonstrieren. Die Entfernung dieser Schrift hatte, laut gerichtlicher Feststellung, einen Schaden von 100.— S verursacht. In Wirklichkeit war der Schaden geringer, denn ein Lappen und etwas Putzmittel kosten nicht so viel.

Auf der anderen Seite haben die Tafelstürmer einen Schaden von mehreren Millionen verursacht, besonders auch durch den Masseneinsatz von Gendarmen aus anderen Bundesländern. Es wurden über Hundert Anzeigen gegen die Tafelstürmer gemacht.

In manchen Publikationen und Leserbriefen wurde für Sturm wegen Beschädigung öffentlichen Eigentums eine exemplarische Strafe verlangt. Es wurde in Leoben ein Schauprozess aufgezogen. Die Prozesshandlung aber hat sich als Bumerang für die Ankläger erwiesen.

Herr Staatsanwalt sagt, der Vorwurf, daß zum Tafelsturm angestiftet wurde, sei gesetzlich nicht haltbar, es hängt davon ab was man darunter versteht. Es wurde halt ungesetzlich angestiftet, spontan war der Sturm auf keinen Fall, wie behauptet wird, sondern vorbereitet. Nach bevor man überhaupt wußte wo die Tafeln stehen werden, wurde schon gemunkelt, die zweisprachigen Ortstafeln müßten weg. Als sie aufgestellt waren, wurden Protestkundgebungen veranstaltet (z. B. auf der Hollenburg) und dann ging es los. Als Sukurs kamen auch die NDP-Leute aus Graz (es muß sie doch jemand herbeigeholt oder veranlaßt haben) und die verschiedenen Leserbriefe in gewissen Zeitungen um die Stimmung entsprechend einzuheizen. Z. B.: „Wir lassen uns Kärnten mit slowenischen Aufschriften nicht verschandeln.“ Ausnahme war damals die sozialistische Kärntner Tageszeitung, sie schrieb über die Tafelstürmer: „Sie wissen nicht was sie tun.“

Ing. Stourac vom Heimatdienst sagte in einem Interview, die Tafeln müßten deswegen weg, weil sie auch dort angebracht wurden, wo es nicht gerechtfertigt gewesen wäre (ich betone, ich behaupte nicht, daß Ing. Stourac mit dem Tafelsturm etwas zu tun hätte). Wenn man also so gut informiert war, so hätte man nur die „nichtgerechtfertigten“ Ortstafeln entfernen können. Die zweisprachigen Ortstafeln als solche müßten weg. Die Tafelstürmer und ihre Trabanten waren damals fest überzeugt die zweisprachigen Ortstafeln kommen nicht mehr. Auch der Vorwurf, es sei der Alleingang der Regierung daran schuld, ist nur eine Ausrede gewesen.

Der Staatsanwalt sagte auch: „Im übrigen könne die Entfernung von Ortstafeln,

wenn keine Sachbeschädigung, Zerstörung usw. vorliege, strafrechtlich nicht geahndet werden, sondern nur im Verwaltungsverfahren verfolgt werden.“ Er sagte zwar, er wolle keine Anleitung geben, wie man ungestraft Ortstafeln entfernen könne. Beim Ausreißen der Ortstafeln aus ihrer Betonverankerung wurden ja diese auch beschädigt. Einige Tafeln haben die Stürmer verschanden lassen. (Ist das kein Diebstahl oder Raub?) Wenn ein Slowene auf so eine Tafel eine Parole aufpinselt, so kommt er vor's Gericht, wenn ein anderer die Tafel ausreißt und davanschafft, wird er nur im Verwaltungsverfahren verfolgt werden. Als der Bundeskanzler bei einer Tagung in Klagenfurt im Haus der Arbeiterkammer sich aufhielt, haben die Tafelstürmer 2 Lastautos mit Ortstafeln vor das Haus gebracht, als der Kanzler herauskam wurde er auf so einer Art begrüßt, daß er sich persönlich davon überzeugen konnte, wessen Geistes diese Tafelstürmer waren bzw. noch sind. Wegen Ehrenbeleidigung hat er niemanden geklagt. Noch etwas möchte ich erwähnen, es wird den Slowenen vorgeworfen, weil sie sich wehren, sie seien schlechte Staatsbürger (sie schädigen den Ruf Österreichs usw.). Daß es die Tafelstürmer waren, die das Ansehen Österreichs in der Welt angeschlagen haben und seine Zukunft belasten, darüber wird peinlich geschwiegen. Der Schaden den sie angerichtet haben ist größer als noch viele zweisprachige Ortstafeln.

Nach dem Tafelsturm haben die Weltagenturen die Nachricht gebracht. Die österreichische Regierung hatte deutsch-slowenische Ortstafeln aufgestellt, diese wurden dann sogleich von den Nationalisten entfernt. Die Nachricht wurde von den Zeitungen in aller Welt bereitwillig übernommen.

Es war doch ein Ereignis das kaum vorzukommen. Unsere Presse würde es auch bringen wenn so etwas in der Welt vorkäme. Manche Kommentare waren nicht zutreffend, die Leute kennen ja die Lage in Österreich nicht, eine Zeitung z. B. brachte die Notiz mit dem Titel „Sprachenchaos“. Dr. W. Mayrhofer schrieb damals, die Weltpresse in Paris, London, USA, Belgrad usw. bringen Nachrichten, die österreichischen Nationalisten hätten keine andere Absicht als die slowenische Minderheit auszurotten, das bringe Österreich einen unermesslichen Schaden, der österreichische Außenminister dagegen begnügte sich mit einer laichen Erklärung. Soweit Dr. Mayrhofer. Was hätte der Außenminister auch tun sollen, er kann doch die Weltpresse nicht zensurieren. Gegen die eigentlichen Urheber sagte Dr. M. nichts. Ich frage mich oft, warum denn solche Angst vor den Tafelstürmern, wir sind doch seit 1945 frei.

Bis zum Tafelsturm wußte kaum jemand in der Welt, daß es eine slowenische Minderheit in Österreich gebe. Eigentlich müßten die Slowenen den Tafelstürmern für diese nicht gewollte Propaganda „dankbar“ sein. Gewiß die Welt hat wichtigere Sorgen, jedoch ein Vermerk bleibt, und zur gegebenen Zeit erinnert man sich dessen.

Der dänische Politiker Skadegard wurde einmal gefragt ob Österreich durch den Tafelkrieg an Ansehen eingebüßt hätte. — „Ich kann nur für Skandinavien sprechen, aber wir sind verwundet über die Auswüchse der österreichischen Nationalisten.“ Stimmt nicht ganz, es waren keine österreichischen Nationalisten.

Es war vor dem 14. November. Der Psychologe Wilfried Dalm schrieb, die Deutschnationalen hätten noch nie etwas vernünftiges für Österreich geleistet. In der Monarchie hätten sie das Zusammenleben der Völker gestört, in der ersten Republik deren Untergang vorbereitet, und in der zweiten verhindern sie die Erfüllung des Staatsvertrages.

F. C.

Božja setev je poglala kal in je rodila — vzrasla so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih ugleda, obstrmi pred tem čudom božjim, srce vztrepeče od same sladkosti; zakaj gore in poljane oznanjajo, da je Bog ustvaril paradiz za domovino veselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi. Vse, kakor je rekel, se je zgodilo; bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravi na vsakdnajo rabo — ali slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno potrkavanje in zvezde pojo, kadar se na svoji svetli poti ustavijo ter se ozro na čudežno deželo pod seboj. Vesela domovina, pozdravljena iz veselega srca! —

Ves veličasten, kakor porok in glasnik, je stopil Kurent v dolino.

„Živ med živimi, vesel med veselimi, svat med svati!“ Tako je rekel in se je napolnil v vas, ki je ležala v dolini med košatimi vrtovi.

Do prve hiše je prišel, tista hiša pa je bila prazna in mrtva; vrat ni bilo, trava je rasla v veži; okna so zijala kakor slepe, strmeče oči. Hiša in hlev in vrt vse je strmel in je izpraševalo:

„Kje si, gospodar, kam si šel?“

Kakor kane črna kaplja na belo cesto, tako je kanilo v Kurentovo srce. Nagnil je glavo, zazibal je v desnici lok in je zagodel. Takoj se je zgenilo v mrtvi hiši, kakor da se je bil vzdramil netopir pod streho, in v veži se je prikazala zgrbljena starka; izpod rute je gledal devetdesetleten obraz, noge so tičale v težkih copatah, roke pa so se oklepale črnega molka. Njena beseda je šla s tistim korakom, kakor je šla Kurentova pesem.

„Je že res, je že res! Jaz sem Drmaška, Drmaška, Drmaška! Pa stopimo, se koj zavrtimo! Kdo bi jokaj — saj je še vina! — Stari je šel v Ameriko — le ga nalijmo! Mladi je šel v Vestfalijo — le ga nalijmo! Tone utonil, Juri je zgorel, Tine obležal, od vina pijan! Ali Marjanca, kje je Marjanca, šla je Marjanca v ta lepi greh. Le ga nalijmo!“

Komaj je še Kurent dobro slišal in razločil to prečudno

Vsake toliko se primeri, ne le nam, prav gotovo tudi vam: Nenadoma se začno znanki besede zatikati, poveša pogled in je sploh v zadregi. Potem z največjo težavo pove svojo „sramoto“: njen mož ali njen fant je namreč nekaj mlajši od nje.

Da, tako je z nami: časi se spreminjajo, naša zavest pa pogosto obotavljivo, z neznanstveno in nelogično zamudo tava za njimi, še vsa preobložena z ropotarnico preživelih, malomeščanskih in še hujših predsodkov in pogledov na svet in življenje.

Seveda je nekoč veljalo, da bodi žena (in dekle) mlajša od moža (in fanta). To je veljalo v tistih časih in okoliščinah, ko je veljala tudi ženska predvsem kot „proizvajalno sredstvo za otroke“, za privesek možu, za bitje

Žena bodi mlajša od moža!

druge vrste in vrednosti. Ko je svojo „osnovno in bistveno nalogo“ opravila, ko je rodila in dorodila, je ovenela in odvetela in razlika v letih je bila bolj kot kaj drugega krčevit poskus držati v dirki s časom in z leti ob možu čim dlje mogoče...

Saj je po svoje smešno in neverjetno, pa je le res: nekoč so se ženske, manj vprežene in obremenjene od današnje dvojno zaposlene ženske, kljub vsemu starale neprimerno hitreje, kakor se stara ženska danes. Le spomnite se še dvajset, trideset let nazaj: tridesetletnica je tedaj veljala že za odcvetelo, štiridesetletno pa so imeli tako rekoč za staro. Najbrž je k temu pripomogla tudi zavest žensk samih, da je tedaj, ko opravijo svoje osnovno, materinsko poslanstvo, z njimi pravzaprav konec.

Današnja ženska resda gara od ranega jutra pozno v noč, napeta kot struna, preobremenjena, nesproščena, pogosto tudi brez nujnega časa, ki bi ga morala posvetiti sama sebi. In vendar in vsemu navkljub se današnja ženska stara dosti počasneje kot njena mati in babica! Naša štiridesetletnica je vse bolj pogosto videti še neverjetno mladostna in naša petdesetletnica je skoraj praviloma ženska v najlepših letih, še vedno tudi moškega občudovanja in skomin vredna...

In zdaj še vprašajmo: kakšna je potemtakem sploh še razlika med našim štiridesetletnikom in štiridesetletnico, med petdesetletnikom in petdesetletnico? Oba sta delovna človeka, vprežena v boj za naš lepši jutri, oba sta vsaj enako vitalna, enako ohranjena, če se tehnična tu in tam že ne nagiba celo ženskam v prid.

Kljub temu pa nas, vidite, ob tem še vedno spremlja kup predsodkov, ki bi že zdavnaj sodili na smetišče in med njimi je poleg smešnega ženskega skrivanja let še posebno močan tudi kompleks manjvrednosti ob moškem, ki je mlajši od ženske.

Se en dokaz več najbrž, da moramo ženske začeti svojo resnično, človeško osvoboditev najprej pri sebi, v svoji zavesti.

Naše telo potrebuje železo

Ne bo pretirano, če zapišemo, da je pomanjkanje železa bolezen naroda. Opazimo jo celo pri vsaki drugi ženi. Naše zaposlene žene in matere menijo, da so utrujenost, oslabelost, onemoglost, nesposobnost dojemanja in slabšanje spomina posledica preobremenjenosti, zlasti še ob nenadnih spremembah vremena. Če tako stanje le predolgo traja, se končno odločijo in obiščejo zdravnika.

Preiskava krvi pokaže pomanjkanje železa. Zdravnik pa poleg tega najde še druge znake pomanjkanja železa: blede sluznico, raskavo, razpokano in zgubano kožo, nohte, ki se lomijo. Žena potoži, da jo peče jezik in da kljub utrujenosti ponoči ne spi.

Zdravnik predpiše zdravila, ki vsebujejo železo, priporoči pa tudi takšno prehrano, ki je bogata z železom. Kajti marsikateri ženski, ki bi se bila že prej pravilno prehranjevala, ne bi bilo kasneje treba iskati zdravniške pomoči.

Več železa kot povprečno v drugih živilih, najdemo v:

- svinjskih jetrih, ki ga v 100 gr vsebujejo 20 mg,
- telečjih jetrih, ki ga v 100 gr vsebujejo 10,2 mg,
- govejih jetrih, ki ga v 100 gr vsebujejo 6,6 mg,
- govejem mesu, ki ga v 100 gr vsebuje 2,4 mg,
- svinjskem mesu, ki ga v 100 gr vsebuje 2,0 mg,
- bananah, ki ga v 500 gr vsebujejo 3,0 mg,
- cvetači, ki ga v 100 gr vsebuje 5,5 mg,
- pšenični moki, ki ga v 100 gr vsebuje 3,5 mg,
- jajcih, saj 1 jajce vsebuje 1,0 mg železa in
- krvavicah, kjer 500 gr krvavic vsebuje 10,5 mg železa.

Telo vzame iz hrane največ 30 odstotkov železa, in sicer predvsem iz mesa. Tega se morajo zavedati tudi vegetarijanci in tisti, ki se odločijo za shujševalno dieto. Izvedenci za prehrano svetujejo ženskam, ki so še v letih, ko lahko rodijo, najmanj 50 mg železa dnevno vsaj skozi dva meseca, otrokom okrog 10 mg, mladoletnikom 20 mg, starejšim ljudem 10 do 20 mg. Po zdravstvenih statistikah je opaziti pomanjkanje železa pri vsaki drugi ženi, pri vsakem petem otroku, pri vsakem desetem moškem. Znaki so pogostejši pri ženskah, saj izgubljajo železo z mesečnim perilom.

ZAKAJ IZČRPANOST

Železo prihaja iz hrane v kri, kjer se vgradi v barvilo rdečih krvničk, v hemoglobin. To barvilo gradijo železo in beljakovine. Rdeče krvničke dovažajo kisik vse do poslednje celice v telesu, kisik pa daje celicam energijo, potrebno za življenje. Če celice zaradi pomanjkanja železa v krvi kisika ne dobijo dovolj, je njihovo delovanje moteno. To pa se na zunanaj pokaže v splošni človekovi izčrpanosti, ki se ob stalnem pomanjkanju železa stopnjuje do trajnih glavobolov, živčne razdražljivosti, oslabelosti, impotence in težkih motenj srčnega ritma.

Edino zdravljenje, ki je učinkovito, je preusmeritev prehrane, ki naj vsebuje železo in pa beljakovine z dodatkom železa in vitaminov v obliki zdravil. Zdravila, ki vsebujejo železo, pa je treba jemati po navodilih in pod kontrolo zdravnika. Vsak želedec ne prenese preparatov železa!

Recepti starih mam ne veljajo več. Spinača ne pomaga. Tudi stara metoda, po kateri so dali otrokom pojesti jabolko, v katerem je čez noč tičal žebelj, telesu ne preskrbi železa. Farmacevtska industrija proizvaja tablete, kapsule, kapljice in soli, ki vsebujejo potrebno železo. V želodcu se s pomočjo Ferritina v črevesni steni razgradi v sestavne dele in tako preide v kri. Človek potrebuje — če hoče biti zdrav — dnevno 0,6 do 2,5 mg železa.

Drobni nasveti

- Kruh bo dalj časa svež, če ga hranimo v vrečki iz polivinila ali katere druge umetne mase. Toda — nikdar ne devajte vročega kruha v polivinil! Postal bo lepljiv in težko prebavljiv.
- Česen laže stremo, če ga potresemo s soljo.
- Cvetača, ki je že bolj stara in ni več bela, se bo ubelila, ako prilijemo vodi, v kateri jo kuhamo, malo mleka in dodamo malo sladkorja.
- Ko kuhamo zelje, mu dodajmo malo črnega kruha, tako bo v kuhinji manj duha.

Zavitek z Jutrovega

Zavitek je „večna“ sladica, brez katere si naše kuhinje skoraj ni mogoče zamisliti. Zdaj zavitek z napredkom v živilski industriji le še pridobiva na mikavnosti, saj nam ni treba testa mesiti in razlegovati, ampak lahko že v vsaki večji prodajalni kupimo pakirano narejeno testo, tanko ali malo debelejšo razvaljano.

Usoda zavitka je sama precej zavita in se ga je kaj po pravici prijel vzdevek „spremljevalec bojnih pohodov“. Zakaj? Zgodovina nam pove, da je v Evropo prišel z Jutrovega. Pot ga je vodila iz Azije najprej v severno Afriko, od tam pa z Arabci v Španijo in južno Francijo. Bil je torej sopotnik islamskih vojsk, ki v zahodno Evropo niso prinesle samo algebre, alkimije in Aristotela, marveč tudi bogato nadevane in slastne zavitke s trsnim sladkorjem vred.

Ali pa sta si takratni in sedanji zavitek še kaj podobna? No, bistvo je ostalo enako, se pravi, da je sočen nadev zavil v testo. Spreminjale so se samo arome. Tanko razvaljano testo so namreč nekdanji odišavili z rožno vodo in pomorancnim oljem ter nadevali s sesekljanimi orehi in mešanim sadjem. Mi pa dandanašnji nadevu dodajamo cimet, limonino lupino, vanilijo in kanec ruma.

Tudi v srednji Evropi je zavitek prišel iz Azije, le da po drugi poti in nekaj stoletij kasneje kot v zahodno. Prinesli pa so ga Turki, ko so čez Bospor in Madžarsko prodrli do Dunaja. Tedaj so se Dunajčani od njih naučili kuhati „turško kavo“ in peči zavitek. Poslej se zdi, kakor da je zavitek prava dunajska sladica, tako zelo se je zasiliral v dunajsko kuhinjo.

Pri nas zavijamo v testo najrazličnejše sadje, od češenj in borovnic do jabolk. Nekatere gospodinje dajejo prednost zelenjavi — rabarbari, vse pa uporabljajo tudi skuto s smetano, saj ni vezana na sezono. Bolj malo znan je zavitek z grozdnim nadevom, še manj pa z mesnim ali gobjim. Zato se pomudimo ob teh manj znanih nadevih.

GROZDNI ZAVITEK

Na razvaljano testo ali liste nanesemo namaz, ki ga umešamo iz 5 rumenjakov, 20 dkg surovega masla ali margarine, enake količine sladkorja in 15 dkg zmletih mandeljinov ter trdega snega iz 5 beljakov.

Pol kg zrelega grozdja oskubemo, operemo in odcedimo. Posušene grozdne jagode naložimo v vrstah na enem koncu zavitka, zavijemo in spečemo. Z grozdem pa ne smemo biti preradodarni, je namreč zelo vodeno in se med pečenjem močno siedi. Pri debelejših vrstah lahko jagode poprej prerežemo in odstranimo pečke, če nas že motijo.

MESNI ZAVITEK

Veliko čebulo drobno zrežemo, popražimo in dodamo pol do tričetrt kg mletega mesa, ki ga osolimo, popopravimo in odišavimo s timijanom. Posebej razmešamo 2 jajci z malo mleka in zlijemo na dušeno meso ter malo premešamo. Se mehki nadev, da se lahko maže, odstavimo in porazdelimo po testu. Zavijemo, položimo na pekač in svetlorjavo spečemo.

Zavitek lahko ponudimo topel z raznovrstnimi solatami, pozimi s kislim zeljem, ali serviramo hladnega za večerjo.

Nenavadno dober in izredno poceni nadev pripravimo iz skuhanih in zmletih telečjih pljučk ali pa iz različnih gob.

A. K.

pesem, se je ozrl in je videl, da se mu je bilo nabralo veselih svatov že lepo število. Kakor je ukazal, tako so peli, kakor je godel, tako so plesali; moški in ženske, betežni starci in samosrajčniki.

Vsi pa so ga pozdravljali, slavili in blagorivali.

„Blagoslovljen, Kurent, da si nam zagodel, da si nam veselja prinesel!“

Kurent je gledal, nič ni vprašal; gosli so pele veselo pesem, tako jim je bilo zapovedano.

Vas je ležala med zelenimi holmi, kakor od Boga samega posajena v rodovitno dolino. Ali zaspano in trudno so gledale hiše izza tablan — sive starke, ob palici sloneče, v grob strmeče. Tam je bila polna od vetra oskubljenja, kakor vrabčev perje; tam je bil porušen kozolec, nihče ga ni vzdignil; tam so bila okna sneta, tam so ležala vrata na pragu, tam je rasla na vrtu visoka praprot.

„Tod bodo živeli veseli ljudje!“ je pomislil Kurent; godel je in gledal, nič ni vprašal. S svojimi veselimi svati je prišel do svetle, bogate hiše; tista hiša pa je bila krčma. Takoj je bila polna, ko se je prikazal Kurent s svojo procesijo; vse duri so sneli, še v vežo in na dvorišče so postavili mize. Kurent pa je sedel na zapeček, kakor se spodobi in je godel brez nehanja. Na ljudi je gledal, ki so plesali pod njim in zazdelo se mu je časih, da jih je vse videl nekoč — v daljnih, žalostnih sanjah.

Primajal se je starček med svate; v levici je držal kozarec, z desnico je objemal starko. Njegov obraz je bil trd, opaljen od sonca in od skrbi, pijane oči pa so se gorko svetile.

„Zaplešiva, mati, zavrtiva se!“ je kričal. „Se to uro plešiva, saj več ne bova!“

Kurentu se je zadelo, da je videl nekoč tega starca in tudi njegovo starko — obadva kakor v daljnih, žalostnih sanjah. Od starosti in od vina so se jima opletale noge, starcu so se razgalile črne prsi, starki je zdrknila rupa na rame in sivi lasje so viseli na oči.

„Ročno, mati, nikar se ne kujaj!“

Starka je bila zardela in potna v lica, sople je težko in je plesala.

„Kje sem vaju videl?“ je pomislil Kurent in se ni domislil.

Pijani kmet mu je vrgel na zapeček kup srebrnikov.

„Eno so mi oderuhi vzeli, drugo so mi vzeli davki, tretje pa vzemi ti!“

Kurent je godel, ali zdelo se mu je, da je že videl nekoč tistega pijanega kmeta. Tam je stala bela, vesela hiša z zelenimi okni, vrt pred njo, prostrano polje za njo — kje, kedaj? Kurent je godel in je gledal, izpraševal ni nič.

Sredi izbe je plesal upognjen starček, tako suh, siv, krivenčast in betežen, kakor da je bil ob belem dnevu iz groba vstal. Ko je bil stopil v izbo, je imel harmoniko pod pazduho, ali komaj je zaslišal Kurentovo pesem, je zalučil harmoniko v kot, da je zastokala in se razsula.

„Kdo bi godel, kadar gode Kurent?“ Godi nam, Kurent, do sodnega dne, da ne ugasne veselje v srcu, da ne izpregledajo te pijane oči!“

Vrtel se je v kolobarju, znal je z rokama, vzdigal je tenke stare noge do pasu, nazadnje pa je telednil ter obležal.

„Tudi tebe sem že videl, bratec, in tudi tvojo harmoniko sem že slišal!“ je pomislil Kurent.

Zmerom več je bilo svatov, kolikor bolj se je nagibal dan. Dekleta so prišla s polja, prišli so hlapci in prišle so dekle. Kdor je zaslišal Kurentovo pesem, je zavrnil in je bil pijan, še predno si je usta omočil z vinom. Fantje so bili s petami ob tla, dekletom so lica gorela. Kurent je godel neutrudoma, po vsej dolini se je razlegala njegova pesem in zvezde na nebu so ji odpevale.

Pod njim se je v prahu in vinskem vzduhu prerivala in gnetla pijana fara. Eden se je zvrnil, namesto njega pa se je vzdramil drugi ter je zakolovratil s težkimi nogami. Gneča se je bila tako zagostila, da Kurent ni več razločil posameznih parov; njihov ples ni bil več ples, temveč bilo je omahovanje, vrtoglavo opotekanje in prešestno prerivanje. Smrad je puhtel od potnih teles, osteklele oči so komaj še gledale, težki jezik se je komaj še ganil v napol odprtih, hropečih ustih. Grla pa so kričala zmerom glasneje, skoraj so že prekrivala Kurentovo pesem.

„Zagodi nam, godi nam, Kurent, od Boga nam poslan! Tvoj je ta dan, ta ura je tvoja! Dežnico smo lokali čez leto — vina na mizo, krčmar! Ovsenjak smo glodali, da se je krhal zob — svinjine prinesi, krčmar! Tovore smo vlačili, da se je hrbet krivil — zdaj bodi pa ti moj tovor, dekle! Dolgo je leto, kratek je praznik — Kurent, zagodi!“

Iz gneče se je zasvetila rdeča ruta; Kurenta je spreletelo kakor spomin iz daljnih sanj. Rdeča ruta se je zazibala v urnem plesu, približala se je Kurentu in vesel obraz se je zasvetil pred njim. Na potno čelo so viseli črni kodri, črne oči so mežikale in pozdravljale, rdeče ustnice so vabile; vrat je bil razgaljen globoko do belih prsi.

„Tudi tebe sem že videl, ti lepo, pijano dekle — kedaj sem te pač videl?“ je pomislil Kurent.

Stopila je do njega in se ga je oklenila z vročimi rokami. „Kako sladka je tvoja pesem, o Kurent! Vesela je tvoja pesem, veselo ljubezen oznanja! Kam gre tvoja pot, Kurent? Kamorkoli gre, daj, da pojdem s teboj! Moj pijani mož leži na gnoju — da bi se ne vzbudil več! Spi in smrči vsako dolgo, pusto noč; sirota stojim ob oknu in prilivam nagelnom s svojimi solzami. Grenko je življenje, grenko meni; pa si ti prišel in zdaj je moje srce vse polno veselja in ljubezni. Nikar ne hodi odtod, da ne umrjem od samega koprnenja; in če moraš na pot, ne goni me, kadar pojdem za teboj. Lepo ti bom stregla in ubogala te bom, kakor se spodobi!“

Kurent je nagnil glavo, godel je veselo pesem in ni ne pogledal, ne govoril.

Ona pa je prosila in vzdihovala.

„Vsaj lepo besedo mi daj, vsaj prijazen pogled! Veselje si nam prinesel, še meni ga dodeli na vekomaj! Boljše nobenega praznika, nego v letu en sam! O stokrat grenkejša grenkost, če je srce sladkost občutilo! Kje me je rodila mati, nesrečnica! Ozri se po dolini, Kurent, ozri se na ljudi — smrt je blizu, jaz pa bi ne umrla rada! Bosa pojdem za teboj, pa če se nameriš v deveto deželo!“

(Dalje v prihodnji številki)

8. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Iniciativo in vodstvo partizanskih skupin so najpogostejše imeli v rokah komunisti, med borci največkrat dezertjerji, ubežniki z KZ, pregnanci, vojaški begunci in emigranti, ki so jih zavezniški odpustili — pa je najti tudi mnogo nekomunistov. Utemeljitev sodbde ljudskega sodišča o nekem katoliškem kmetu se je glasila: „Vsak, ki ima tak cilj, postane prikrit, bojazljiv, izdajalski pomagač bolševikov“. Razne partizanske akcije, kot razstrelitev prometnih linij, uničenje obveščevalnih zvez, napadi itd., so škodovali nacionalsocialistično vojno mašinerijo bolj kot vsako drugo odporniško dejanje. Temu ustrezno so udeležene kot bandite in teroriste najostreje preganjali. V kolikor je sploh prišlo do procesov, so ti vedno končali s smrtnimi obsodbami. V nekaterih slučajih je prišlo zaradi namišljene podpore partizanov do iztrebitve celih družin.

ODPOR V VOJSKI

Od tedaj, ko so postali blazni načrti Hitlerja, da bi osvojil ves svet znani, se je oblikovala med konzervativno nemškim generalstvom okoli šefa generalnega štaba Ludwiga Becka opozicija, ki se je povezala v teku vojne s civilnimi opozicijskimi krogi, konzervativnimi in liberalnimi aristokrati, krščanskimi člani sindikata, socialdemokrati in nazadnje tudi s komunisti. Skupno jim je bilo — neglede na obstoječe politične difference — strmoglavljenje fašističnega krivičnega režima in konec brezupne vojne. Zarota oficirjev se je praktično razširila na vse dele vojske, razširila se je tudi v Avstriji. V 17. obrambnem poveljniškem okrožju na Dunaju se je oblikovala odporniška skupina avstrijskih oficirjev in vojakov, ki je imela stike s poročnikom grofom Stauffenbergom, centralno osebo vojaškega odpora v Berlinu. Tudi z raznimi politiki socialdemokratskega in meščanskega tabora so z nemške strani vodili pogovore o ureditvi dobe po padcu nacionalsocializma. Neuspeh puča proti Hitlerju 20. julija 1944 je bil za Nemčijo v največji meri usoden, samo od tega časa naprej je izgubilo življenje več Nemcev kot poprej v vojnih letih. Nemško opozicijo so na najbrutalnejši način likvidirali. Vojaška akcija 20. julija 1944 je imela samo na Dunaju (in v Parizu) — čeprav samo začasno — uspeh: na pisanje iz Berlina so zaprli celotno vrhovno vodstvo nacionalsocialistov, seveda so ga morali, potem ko se je zvedelo o berlinskih dogodkih, spet izpustiti. Samo dva oficirja so tu zaprli, vojaška odporniška skupina okoli stotnika (pozneje majorja) Carla Szokolla, je ostala nedotaknjena. To se je izkazalo kot velika prednost za nadaljnji razvoj odpora.

ODPOR V KONČNI FAZI

Tudi v zadnji vojni fazi, ko je bil zlom NS-vlade že očiten, je morala Avstrija utrpeti

še težke izgube. V času, ko so nacistični velikaši sebe in svojece že spravljali na varno in pripravljali svoj umik po koncu vojne, je NS-pravosodje usmrtilo še mnoge, ki so dvomili v dokončno zmago ali ki so hoteli končati nesmiselni boj. Glavna naloga in glavna zasluga odporniških sil v tej fazi je bila predvsem preprečitev pokolov in pustošenj — v „Nero-ukazih“ je Hitler ukazal popolno uničenje vseh, tudi za preživetje nemškega ljudstva potrebnih institucij — ter skrajšanje in zaključek vojnih dejanj. Nastale so številne nove odporniške skupine, o katerih pa imamo samo malo avtentičnih podlag, ker jih gestapo ni mogel več odkriti.

DR. WOLFGANG NEUGEBAUER:

AVSTRIJSKI ODPOR 1938 - 1945

ODPOR V KONČNI FAZI 1944/45

Tudi (ali ravno) v zadnji fazi vojne, ko je bil zlom vladavine nacionalsocializma že očiten, je morala Avstrija še veliko žrtvovati. V času, ko so nacistični velikaši sebe in svojece že spravili na varno in pripravljali umik po koncu vojne, je nacionalsocialistično pravosodje usmrtilo mnoge, ki so dvomili v dokončno zmago ali hoteli končati brezsmiseln boj. Glavna naloga in glavna zasluga odporniških sil v tej fazi je bila predvsem preprečitev pokolov in uničenja — v „nero-ukazih“ je Hitler odredil uničenje vseh objektov in ustanov, tudi tistih, ki so bili nemškemu ljudstvu potrebni, da se preživi — ter skrajšanje in zaključitev bojev. Nastale so številne nove odporniške skupine, o katerih pa vemo le malo, ker jih gestapo ni mogel več odkriti. To so bile v glavnem bolj ali manj pomembne lokalne skupine, v katerih so delovale različne politične sile. V akcijah so delno lahko dosegli pomembne rezultate. Tako se je posrečilo n. pr. neki partizanski skupini pod vodstvom komunističnega španskega borca Seppa Plieseisa, ki je pobegnil iz koncentracijskega taborišča Dachau, v sodelovanju z drugimi odporniški silami obvarovati neprecenljiva umetniška dela iz vse Evrope, preko 7000 slik, med njimi 17 Rembrandtovih in slavnih gentski oltar, ki so bila shranjena v rudniku soli pri Bad Ischlu, pred uničenjem. Tudi jetniki iz koncentracijskega taborišča Mauthausen-a, ki so bili združeni v mednarodni odporniški organizaciji, so se lahko le nekaj dni pred prihodom ameriških čet z uporom v začetku maja 1945 rešili pred nameravano likvidacijo. V

nasprotju pa je 15. aprila preko 300 političnih jetnikov v kaznilnici Stein ob Donavi postalo žrtev pokola, ki so ga izvedli SS-ovci.

Najpomembnejša odporniška skupina v tem času je bila 05 (šifra za Avstrijo), ki se je decembra 1944 konstituirala kot „provizorični avstrijski nacionalni komite“. Ta organizacija sestavljena najprej iz katoliških, konzervativnih in liberalnih krogov, katerim so se pozneje priključili tudi socialisti in komunisti, je bila povezana s političnimi in vojaškimi vodstvi zaveznikov, vendar se ji ni posrečilo, da bi jo priznali kot avstrijsko predstavniško telo ali vlado. „Arbeiterzeitung“, ki so ga tiskali v Švici in tihotapili v Avstrijo je pozival k

podpori skupine 05 kot nadstrankarskega avstrijskega odporniškega gibanja. Načrt, vstaje na Dunaju in miren prenos na Rdečo armado, ki sta ga izdelala vojaško in civilno odporniško gibanje, je propadel zaradi izdaje v začetku aprila 1945 in še 8. aprila so SS-ovci na Floridsdorfer Spitz živalsko usmrtili tri vodilne avstrijske odporniške borce majorja Biedermanna, stotnika Hutha in nadporočnika Raschkeja. V nasprotju pa se je kurirju majorja Szokolla, takratnemu naredniku in sedanjemu ministrskemu svetniku, Ferdinandu Käu posrečilo, da je prodril do sovjetskega glavnega štaba in mu predlagal obkolitev Dunaja in napad z zahodne strani. Po tem načrtu je Rdeča armada 13. aprila 1945 osvobodila Dunaj.

Na zahodu Avstrije, kjer naj bi po načrtih tirolskega gaulajterja Hoferja in drugih voditeljev nacionalsocialistov bilo zadnje zatočišče nacionalsocializma, so trajali boji za osvoboditev še dalje. V Innsbruck-u je uspelo tirolskim odporniškim borcem, med katerimi je poznejši zunanji minister dr. Karl Gruber imel vodilno vlogo, osvoboditi mesto še pred vkorakanjem Američanov. Brezpogojna kapitulacija nemških oboroženih sil 8. maja 1945 je dokončno zaključila vladavino nacionalsocialistov.

ŽRTVE IN POMEN ODPORNIŠKEGA BOJA

Žrtve nacionalsocialističnega režima v Avstriji lahko ugotovimo na podlagi uradne statistike izdaje izkaznic žrtvam nacizma, pri čemer pa ni mogoče razločevati med žrtvami preventivnega preganjanja in odporniški

borci, prav tako tudi ne med levico in desnico. Skupno so v teh sedmih letih zaprli okoli 100.000 Avstrijcev, najmanj 2700 so jih usmrtili iz političnih razlogov, čez 16.000 jih je umrlo v koncentracijskih taboriščih in ravno toliko jih je pomrlo v različnih zaporih, predvsem v zaporih gestapa; skupno približno 35.000. Poleg tega — tudi te številke bi rad navedel v informacijo — je bilo umorjenih 65.000 od 206.000 avstrijskih Židov in približno 400.000 Avstrijcev je padlo v borbi. S približno 500.000 mrtvimi pri 6 milijonov prebivalcev je spadala Avstrija k deželam, ki jih je Hitlerjeva Nemčija najbolj prizadela.

Glede na število žrtev so bili praktični rezultati pri ogrožanju vladavine nacionalsocialistov ali pri resnejšem poškodovanju nacistične mašinerije precej skromni. To potrjuje spoznanje, da totalitarno diktaturo, ki ima oblastna sredstva v popolni posesti, od spodaj le težko odstranimo. Kar zadeva delavsko gibanje so bile — kot sem že omenil — izgube zaradi preganjanja in emigracije nenadomestljive. Ravno najbolj aktivni in najbolj radikalni funkcionarji so bili v tem času uničeni, medtem ko so tisti, ki so ostali varni v legalnosti ali tujini prišli na potezo po 1945, kar pa seveda ni bilo brez posledic za razvoj delavskih strank. Rezultati volitev iz leta 1945 so pokazali, da se delovanje proti diktaturi — posebno za komuniste, ki so dobili samo 5 % — ni izplačalo.

Izkušnje vladavine nacionalsocialistov in skupno trpljenje v zaporih in taboriščih pa so imeli tudi pozitivno stran. V nasprotju z razvojem po 1918 so bile odločilne politične sile složne v priznavanju Avstrije, države in naroda. Ta nacionalni konsens, ki je prišel do izraza v koalicijski vladi meščanskih strank socializmov in do 1948 komunistov, ni pa imel ničesar skupnega s komunistično ljudsko fronto, je nedvomno prispeval k temu, da je Avstriji ostala prihranjena usoda delitve na vzhod in zahod. Kljub velikim žrtvam in majhnim praktičnim rezultatom ne smemo gledati odporniškega boja kot neko stvar, ki bi bila zaman ali brezsmiselna. Odporniški boj ni pomenil samo moralne rehabilitacije Avstrije, temveč je bil glede na lasten prispevek Avstrije k osvoboditvi, ki ga je zahtevala moskovska deklaracija, tudi posebne politične vrednosti. V svojih prizadevanjih za državno pogodbo so avstrijski politiki pogosto pokazali na to, ne nazadnje zato so lahko odstranili klavzulo o vojni skrivdi na predvečer podpisa.

„Osvobodilni boj ni končan“, tako je Josef Hindels pred nekaj leti naslovil svojo brošuro o neofašizmu in številni dogodki vse do današnjega časa so vedno znova potrjevali ta nazor. Fašizem živi — v Avstriji in v svetu; boj proti njemu in mednarodna solidarnost z antifašisti vseh dežel se nam zdijo pomembna politična naloga. Pri tem nam je zgodovinska izkušnja lahko v oporo in spodbudo.

(Konec)

Vedno znova se nam stavlja vprašanje o vlogi in pomenu slovenskega izobraženstva v političnem delovanju koroških Slovencev. Potrebno je, da pojm „izobraženec“ za predmetno razmišljanje točneje določimo. Pod tem pojmom ne razumemo le ljudi, ki so končali določene srednje ali visoke šole in si z umskim delom ustvarjajo potrebna eksistenčna sredstva. Že ob bežnem prikazu nacionalnega gibanja med koroškimi Slovenci moramo ta pojm nujno razširiti tudi na vse tiste osebe, ki so v svojem življenju stale v ospredju gibanja ne glede na njihovo šolsko izobrazbo in zaposlitev. Misliti moramo torej na tiste številne samouke, ki so na bazi najprej delovali v smislu nacionalnega prebujanja in pozneje na osnovi konkretnih nacionalnih programov.

Če postavimo intenzivnejše pojave nacionalnega delovanja koroških Slovencev v čas meščanske revolucije, s tem še ni rečeno, da pred 1848 takega delovanja ni bilo. Držalo pa tudi bo, da se v prvi fazi narodnega življenja pojavljajo le posamezniki, ki jih predvsem zanima narodna zgodovina, običaji in jezik. Vendar se že v tej fazi javlja skupina oseb, tukaj je treba opozoriti na krog ljudi v celovškem semenišču, ki pozneje vstopi v nacionalno življenje in ga aktivno sooblikuje. Posebnega pomena je, da ti ljudje delujejo na točno poznanem teritoriju, kjer so aktivni faktor in gonilna sila nacionalnega gibanja.

Specifična situacija na Koroškem pogojuje, da se v literaturi in tudi v virih stalno srečujemo s pojmom „zatiranega naroda“. Če izhajamo iz dejstva, da neke naravne asimilacije ni, da tako niti ne pogujejo razni ukrepi na gospodarskem in socialnem področju sami po sebi, potem moramo govoriti le o nasilni asimilaciji, torej o nekem zatiranju etnične skupine kot celote. Uspešnost take vrste asimilacije pa je vselej zasigurana le s političnimi odločitvami. Pod „zatirano“ etnično skupino v tem primeru razumemo skupino ljudi, ki ni popolnoma enakopravna ljudem druge etnične

skupine, se pravi, da pripadniki prve nimajo enakega statusa oziroma izhodišča na vseh področjih družbenega življenja kot pripadniki druge. Poleg tega moramo za koroške razmere, ki veljajo v celoti ali delno tudi za druge slovenske kraje, upoštevati neizoblikovano družbeno strukturo. Pomanjkanje vladajočega razreda, njegova drugorodna pripadnost ali občutek pripadnosti drugi etnični skupini, je ovirala razvoj nacionalnega gibanja.

dotično osebo. Za to trditev imamo dosti dokaznega gradiva od samega začetka slovenskega nacionalnega gibanja na Koroškem pa do danes. Vzemimo dva vidna predstavnika tega gibanja — Andreja Einspielerja ter Marjara Ziljskega. Prvega so prav zaradi publicističnega delovanja v slovensko nacionalnem smislu odločno in uspešno odklonili beljaški meščani, ko je kompetiral za ravnatelja c. kr. glavne in dekliške šole. Tukaj moramo seveda

jarja Ziljskega pa je cerkvena oblast iz istih razlogov predstavljala od fare do fare.

Prav v drugi fazi nacionalnega gibanja, njen začetek v primeru koroških Slovencev lahko stavimo v leto 1848, je praktično prišlo do izoblikovanja vseh nam znanih tez o slovenskem gibanju na Koroškem. Za to fazo gibanja so značilni nastopi posameznih agitatorjev v nacionalnem gibanju, ki se potegujejo za kulturne in jezikovne pravice in oblikujejo, kot smo na primeru Einspielerja videli, v širokih potezih tudi politični program. Ne da bi se tukaj mogli spuščati v detajle, moramo zapisati, da očitno za te agitatorje ni bila niti pomembna uporaba jezika. Vsekakor je dejstvo, da je Einspieler izdal svoj prvi list Stimmen aus Innerösterreich v nemščini in da je bila slovenska nacionalna zavest pri teh ljudeh torej najpomembnejši povezovalni faktor. Ob koncu druge faze slovenskega nacionalnega gibanja se je na šolskem področju tehtnica odločilno nagnila v škodo koroških Slovencev. Seveda ni enostavno, natančno in neoporevano odločiti začetek in konec neke faze v nacionalnem gibanju. Po raziskavah, ki jih je na primeru malih narodov opravil Miroslav Hroch, velja, da se je nacionalno gibanje, posebno njegova druga faza, začela povsod tam pozno, kjer je večina narodnjakov izvirala s podeželja in s tem iz kmečkih družin. Kot začetek tretje faze označuje Hroch čas, v katerem se v nacionalno gibanje vključujejo široke mase ljudstva. To pa je v našem primeru zelo težko točno določiti. Ali naj se vzame že leto 1865, kot začetek izhajanja celovškega Slovencev, ali pa naj se vzamejo leta taborskega gibanja. Verjetno bo zadnje bolje, ker vemo, da je taborsko gibanje res zajelo široke judske mase.

Če smo zgoraj na kratko omenili problem šolstva, potem velja, da se je po 1870 dokončno izoblikoval v slovenskem delu dežele sistem utrakvistične šole.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

AVGUŠTIN MALLE - TEODOR DOMEJ

Slovensko izobraženstvo na Koroškem in protislovensko delovanje

Poleg tega moramo upoštevati okoliščino, da je pripadnik slovenskega naroda, ki je končal šole ali tudi drugače dosegel pomemben položaj v družbi, prišel v situacijo, kjer se je moral odločiti med različnimi nacionalnimi alternativami, zavzeti do njih določeno stališče in akceptirati to ali ono nacionalno zavest. Ne bi tu ponavljal znano Rizzijevo trditev, pač pa bi rad opozoril, da je imela odločitev za slovensko nacionalno gibanje, če ne vselej, pa najpogostejše, negativne posledice za

opozoriti na nadaljnjo okoliščino. Nemška večina je deloma z razumevanjem opazovala kulturni prepoved koroških Slovencev in mu ni nasprotovala, dokler za tem prepovedom ni stal program politične vsebine. Prav to jasno kaže Einspielerjev primer. Beljačani leta 1851 nikakor niso protestirali proti temu, da bi stopila na imenovano mesto oseba slovenskega etničnega pokolenja, pač pa so bili ogorčeni nad političnim programom Einspielerja, o katerem so bili točno obveščeni. Matija Ma-

Občni zbor SPD „Jepa-Baško jezero“

V četrtek 21. aprila je Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ v Ločah nad Baškim jezerom imelo pri Pušniku v Ratenčah svoj redni občni zbor, katerega sta se poleg domačih prosvetašev udeležila tudi predsednik SPZ Valentin Polanšek in blagajnik Hanzi Weiss.

Zbrane zborovalce in goste je pozdravil predsednik Janez Mikl iz Pečnice. Tajniško poročilo je podal Joško Wrolich. Izčrpno je poročal o dejavnosti društva od zadnjega občnega zbora v letu 1975 naprej. V tem obdobju so loški prosvetaši pokazali bogato dejavnost na katero so vsekakor lahko ponosni. Med navedenimi aktivitetami so: gostovanje Slovenskega okteta, oktobra 1975; trije lutkovni nastopi za naše najmlajše; trije pusti pevci domačega pevskega zbora; literarni popoldan, v okviru katerega so brali literati iz Maribora Cankarjeva dela; dve igri 1x1=1 (gostoval „Oder 73“) in „Jeppe s hriba“ (gostovali Šentjakobčani); dva izleta — na „Krvavi bal“ in 14. novembra 1976 po Sloveniji; predavanje Haralda Imbergerja: „Koroški monolog — Mit ana braunan Tintu“; skioptično predavanje Zdravka Inzka o Mongoliji; slovenski film „Vrnitev“ ter velikonočni koncert s kvartetom iz Slovenjega Plajberka in ansamblom „Drava“. Poleg tega so loški prosvetaši navezali prijateljske stike z olepševalnim društvom „Rožna dolina“ v Ljubljani (trikrat so jih sprejeli, ko so potovali po Koroškem, dvakrat pa so članom našega društva omogočili obisk opere v Ljubljani) ter uredili društveno knjižnico v far-

ni dvorani na Pečnici, kjer so knjige vsakomur na razpolago.

Vse prireditve so bile izredno dobro obiskane in po večini „razprodane“. To velja za prireditve, ki so bile v kulturnem domu in pa tudi za tiste, ki so bile prirejene v Pušnikovi dvorani.

Kot je na občnih zborih navada, so prosvetaši naredili tudi načrt za prihodnost. Tako imajo 7. maja na programu izvedbo proslave materinskega dneva pri Pušniku; 15. maja gostovanje „Koroškega akademškega okteta“ v kulturnem domu; 26. junija „Srečanje rožanskih pevskih zborov“ in 12. avgusta nastop „Veselih planšarjev“.

Kot je bilo pričakovati, je bil pri volitvah ponovno potrjen stari odbor s predsednikom Janezom Miklom na čelu.

SLOVENSKE ODDAJE RADIO CELOVEC

SOBOTA, 7. 5.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.
NEDELJA, 8. 5.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.
PONEDELJEK, 9. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Da bi bil tak kot ti, mama (otroci igrajo za mamice).
TOREK, 9. 5.: 9.30 Narodnozabavna glasba — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Rdeče, rumeno, zeleno.
SREDA, 11. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — „Pod rožnato planino“ (poje kvartet iz Slovenjega Plajberka) — Iz koroške literarne delavnice: J. Boštetova.
ČETRTEK, 12. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin.
PETEK, 13. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Kar po domače.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 7. 5.: 8.00 Colargol — 8.15 Deklica delfina in lisica zvitojčka — 8.30 V znamenju dvojčkov — 8.55 Mladost na stopnicah — 9.30 Poljudno znanstveni film — 9.55 Prva pomoč — 10.15 Dokumentarna oddaja — Življenje Mihelangele — 17.10 Obzornik — 17.30 Ne obračaj se sinko — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski znanstvenopolitični komentar — 20.00 Zehntnik — 20.35 Človek iz Ria — 22.35 Dnevnik — 22.50 625 — 23.10 Pesem evrovizije.
NEDELJA, 8. 5.: 8.40 Poročila — 8.45 Za

nedeljsko dobro jutro — 9.15 625 — 9.35 Blišč in beda kurtizan — 10.35 Sezamova ulica — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — 13.10 Križem krašem — 13.20 Pisani svet — 13.55 Svetovno prvenstvo v hokeju na ledu — 16.15 Okrogli svet — 16.45 TV zehntnik — 17.20 Športno popoldne — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Morava 76 — 21.00 Stolac, Hutovo — 21.30 Dnevnik — 21.45 Jazz na ekranu — 22.00 Športni pregled — 22.35 Svetovno prvenstvo v hokeju.
PONEDELJEK, 9. 5.: 8.10 Šolska oddaja — 16.30 Kmetijska oddaja TV Zagreb — 17.15 Glasbeni ciciban — 17.25 Narava Japonske — 17.50 Obzornik — 18.05 Urejena v 30 minutah — 18.15 Tekoči računi — 18.30 Dogovorili smo se — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Na poti izdaje — 21.20 Kulturne diagonale — 22.05 Dnevnik — 22.20 Mozaik kratkega filma.
TOREK, 10. 5.: 8.00 Šolska oddaja — 17.05 Lisica gostiteljica ali o premetenem zajčku — 17.25 Pan Tau — 17.50 Obzornik — 18.05 Bodimo prijazni — 18.45 Partizanski spominski — 19.30 Dnevnik — 20.00 Diagonale — 20.35 Zvezde gledajo z neba — 22.15 Dnevnik.

SREDA, 11. 5.: 8.10 Šolska oddaja — 16.40 Deklica delfina in lisica zvitojčka — 16.55 Deževni dan — 17.25 Obzornik — 17.40 Ne prezrite — 18.15 Glasba takšna in drugač — 19.10 Nogomet — 19.30 Finala za pokal pokalnih prvakov — 21.15 Film tedna — 22.45 Dnevnik.

ČETRTEK, 12. 5.: 8.00 Šolska oddaja — 17.05 Colargol — 17.20 Obzornik — 17.40 Filmska buleska — 18.00 Razbojnik iz Kardehomme — 18.45 Tega sodišča ne priznam, zgodovina nekega portreta — 19.30 Dnevnik — 20.00 Variacije — 20.30 Izživ kulturi — 22.00 Dnevnik — 22.15 Miniature.

PETEK, 13. 5.: 8.10 Šolska oddaja — 17.05 Križem, krašem — 17.20 Morda vas zanima — 17.55 Obzornik — 18.10 Slovenski ljudski plesi — 18.45 Fizika — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranje-politični komentar — 20.05 Michelangelovo življenje — 21.00 Razgledi — 21.35 Ulice San Francisca — 22.25 Dnevnik — 22.40 Evropsko prvenstvo v gimnastiki za ženske.

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

v soboto 7. maja 1977 ob 19.30 uri pri Pušniku v Ločah. Pristrčno vabljeni vse mame, babice in mlade mamice!

Kapelški otroci vabimo na

MATERINSKO PROSLAVO

ki bo v nedeljo 8. maja 1977 ob 10.30 uri v farni dvorani v Železni Kapli.

Spored: petje, deklamacije, zaigral bo tamburaški zbor SPD „Zarja“ in prizor „Neposlušni zajček“.

IZLET NA ČEŠKO IN POLJSKO

Zveza koroških partizanov vabi člane in prijatelje v času od 5. do 12. junija 1977 na izlet na Češkoslovaško in Poljsko.

Cena potovanja znaša 3600 šil.; v to ceno so vključeni vožnja, prenočišča in prehrana.

Ker je samo še nekaj sedežev prostih, prosimo za čim prejšnjo prijavo na naslov: Zveza koroških partizanov, 9020 Celovec, Gasometergasse 10, tel. (0 42 22) 32 5 50

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku prireja

14-DNEVNO LETOVANJE NA MORJU

od 14. do 28. julija 1977 v Novi Baški na otoku Krku.

Prispevek za letovanje znaša 700 šilingov.

Prijave na naslov: SPD „Edinost“, Joško Hudl, 9150 Vidra vas 36

Slovensko prosvetno društvo „Kočna“ v Svečah vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

ki bo v soboto 7. maja 1977 ob 19.30 uri zvečer pri Adamu v Svečah.

Na sporedu: igra v dveh dejanjih „Naočniki“, petje otroškega in moškega zbora, instrumentalni vložki ter recitacije.

Vsi pristrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Vrtča“ v Slovenjem Plajberku vabi na

PLESNI TEČAJ

s pričetkom v soboto 7. maja 1977 ob 16. uri v gostilni Folta v Slovenjem Plajberku.

Odbor

Kmetijsko-gospodinjstva šola St. Rupert pri Velikovcu vabi na

RAZSTAVO IN PRIREDITVE

14. maja popoldne in v nedeljo 15. maja ves dan na razstavo šivanja in ročnih del ter na ogled in poskušanje izdelkov kuharske umetnosti.

Kulturne prireditve bodo v soboto 14. maja ob 15. uri in v nedeljo 15. maja ob 13.30 in ob 16. uri.

Pristrčno vabljeni!

I ZBIRALCI ZNAMK I

Prodajamo 2x kompletne znamke JUGOSLAVIJE in tudi posamezne serije; vse po želji kupca.

Oglasite se lahko osebno ali pisмено na naslov: Stanko GALIOT, 64000 Kranj - Jugoslavija, Savska cesta 4.

V globoki žalosti sporočamo, da je danes v 68. letu starosti umrl moj ljubi mož, sin, naš oče, tast, brat in dedej

Simon Waldhauser

bivši župan Slovenjega Plajberka

Dragega pokojnika bomo spremili v soboto, dne 7. maja ob 14.30 uri od hiše žalosti na pokopališče v Slovenjem Plajberku.

Rajnega župana bomo ohranili v trajnem spominu.

Slovenji Plajberk, dne 4. maja 1977

Jožefa, žena
Jožefa, mati

Ani, Fridi, Pepi, Wilma, in Albin, otroci
Erwin, Matevž, Hanes, zetje
brat in sestra ter vnuki

Skrb za položaj Slovencev v zamejstvu ...

(Nadaljevanje s 1. strani)

jali so dosežene uspehe, opozarjali pa so tudi na tista vprašanja, ki še niso povsem zadovoljivo rešena. Sprejeti dokumenti izražajo jasno politično usmeritev akcije za zaščito, spodbujanje razvoja in preprečevanje asimilacije obeh narodnosti, so poudarili v razpravi in pri tem posebej poudarili, da je vsa dejavnost na tem področju usmerjena k narodnostnim skupnostim kot skupnostim, ne pa k „seštevku posameznikov“, ki jim je treba zaradi njihove narodnosti in jezika zagotavljati osnovne človečanske pravice in svoboščine.

ŠPORTNI VESTNIK

NOGOMET

Prva zmaga mladincev po mesecih neuspeha

Eno samo točko so mladinci Slovenskega atletskega kluba dosegli v vseh prvenstvenih tekmah, in to da prejšnje sobote. To zgoraj omenjeno točko je mladinska enajsterica dosegla jeseni proti SV St. Veit.

V soboto po tekmi proti Velikovcu, ki se je odvijala na šentjanškem igrišču, pa znaša izkupiček tri točke. Kajti mladinci so tokrat po dolgem času pokazali zadovoljivo igranje in zaslužen zmagovalni rezultat 6:2 (2:1). Slovensko moštvo je ves čas igre dominiralo. Posebno Marjan Velik je na tej tekmi „eksploziral“ — štiri goli povedo vse. Ostala dva gola za SAK je zabil Franc Sadjak. Pohvaliti je treba celotno moštvo, ki je dalo vse, kar je bilo zmogočno dati. Kljub temu pa je treba še posebej pohvaliti Velika, Bricmana, Perča ter Sadjaka.

Gledalcev se je tokrat zbralo lepo število. Želeli je samo, da bi mladinci tako uspešno nastopali še naprej, kot so to storili tokrat.

Uspeh drugega moštva Slovenskega atletskega kluba

Rezervna enajsterica SAK-ja je v nedeljo gostovala v Marja Rojachu v Labotski dolini in sicer v Marja Rojachu. Moštvo se je odpravilo na tekmo z mešanimi občutki, saj je na lestevici bil nasprotnik uvrščen pred SAK-jem in vrhu tega so morali naši fantje nastopiti še v tujini.

Pri lepem, a vetrovnem vremenu je SAK že kar na začetku iskal odločitev v svoj prid. Toda kljub lepim možnostim se to ni posrečilo. V 16. minuti pa je sodnik prisodil slovenski enajsterici prosti strel. Janko Woschitz je streljal rafinirano in žoga je zletela v levi zgornji kot. Vrata domačinov ni imel možnost, da bi jo ubranil. Ostalo je v prvem polčasu pri tem golju. V drugem polčasu še naprej ista slika: obe moštvi v polju približno enako močni, toda SAK ima zreljšo možnost za zadetke. Proti koncu igre pa so začeli domačini silovito napadati, toda obramba Slovenskega atletskega kluba je bila na mestu. Rezultat v Marja Rojachu torej 1:0 (1:0). Po koncu igre je vladalo med igralci in navijači SAK-ja veliko veselje, saj si je slovenska enajsterica priborila 4. mesto na lestevici.

K sodniku je treba tokrat reči, da je sodil objektivno, svojo objektivnost pa zagretil s tem, da je pustil igrati drugi polčas polnih 51 minut in skorajda je izgledalo, da je s tem hotel domačinom pomagati rezultat izenačiti.

ŠPORTNI VESTNIK

Posebno pohvalo zaslužijo tokrat Beton, Prušnik, Lampichler, Pandel J., Woschitz, ki je bil najboljši igralec na igrišču ter Fera, ki se je zelo trudil, a ni imel dosti sreče.

Slovenski atletski klub je igral s sledečo enajsterico: Beton; Woschitz, Pandel J., Lampichler, Prušnik; Rogl, Zabltnik, Peter Waldhauser; Hobel (v drugem polčasu Konrad Blajs), Fera ter Folti Waldhauser.

Selani slavili visoko zmago

Nogometna enajsterica iz Sel je tokrat gostovala v škofjem dvoru in povzela domačine z rezultatom 7:0. Selani so bili ves čas igre boljše moštvo in bi lahko še dosegli ta ali oni zadetek. Pač pa so imeli tudi domačini nekaj lepih priložnosti, ki jih pa niso znali izrabiti. Sodnik Mössler je izvrstno vodil ta nogometni spopad.

Gole za selsko moštvo so dali: Olip Peter 2, Dovjak Franc, Travnik, Olip Nante, Dovjak Nante ter Dovjak Florijan.

Avstrijska državna reprezentanca na pravi poti v Argentino — uspeh 9:0 proti Malti

V okviru kvalifikacijskih tekem za nastop na svetovnem prvenstvu leta 1978 v Argentini je imela Avstrija v soboto v Solnogradu v gosteh reprezentanco Malte in jo porazila kar z 9:0 (5:0). Bil je to po številu golov največji uspeh Avstrijcev v zgodovini avstrijskega nogometa, za Malto pa najvišji poraz odkar nastopa v internacionalnem nogometu z reprezentanco. Malta pa je na svojem igrišču, ki je podobno puščavi, zelo neprijeten nasprotnik, saj jo je Avstrija porazila tam le z rezultatom 1:0.

Igralec dneva pa je bil tokrat Hans Krankl, ki je kar šestkrat zatresel nasprotnikovo mrežo. Dvakrat je bil uspešen Sterling enkrat pa Pirker. Avstrija je tokrat igrala moderen, hiter ter nadvse privlačen nogomet in to 90 minut. Zmaga bi lahko izpadla še višje, toda smola in pa prečke so to preprečili.

Sicer je bila reprezentanca Malte zelo slaba, toda avstrijsko moštvo je bilo tokrat tako močno, da bi ta dan premagalo tudi najhujšega konkurenta za nastop na svetovnem prvenstvu, ekipo iz NDR. Če bo Avstrijcem uspelo do jeseni konzervirati to formo, potem bo naslednje leto prav gotovo zaigrala v Argentini, potreben pa bo kot že rečeno dvakratni uspešni nastop proti NDR ter nekoliko sreče.

Jugoslovanska državna reprezentanca poražena

Jugoslovani so v Beogradu imeli v gosteh državno reprezentanco iz ZRN in ji podlegli z rezultatom 1:2 (0:1). Medtem ko so Jugoslovani v prvem polčasu razočarali, so v drugem polčasu močno pritiskali in Bajević je izenačil, potem ko so Nemci že v prvem polčasu po strelu D. Müllerja povedli z 1:0. Iz proti-napada pa je nekaj časa pred koncem igre Bonhof iz enajst-metrovke zabil za svoje barve zmagoosni gol.

XXI. pohod

„PO POTEH OKUPIRANE LJUBLJANE“

Zveza koroških partizanov, Zveza slovenske mladine in Slovenska fizikalna zveza vabijo borce, mladino in športnike, da se udeležijo tradicionalnega XXI. pohoda „Po poteh okupirane Ljubljane“, ki bo v soboto 7. maja 1977. Pripravljalni odbor bo organiziral avtobus, ki odpre v soboto, 7. maja ob 6.30 izpred Gasometergasse 10 v Celovcu. Stroške krije organizator. Letošnji pohod bo v počastitev 40. obletnice Komunistične partije Slovenije, 85. rojstnega dne tovariša Tita in 32. obletnice vosvoboditve.

Pripravljalni odbor

V okviru dvajsetletnega jubileja prireja Koroški akademski oktet

PEVSKI KONCERT

● v nedeljo 15. maja 1977 ob 14.30 uri v farnem domu v Selah. Prireditelj: KPD „Planina“ v Selah

● v nedeljo 15. maja 1977 ob 19.30 uri v Kulturnem domu v Ločah. Prireditelj: SPD „Jepa-Baško jezero“ v Ločah.

Umetniški vodja okteta: Ciril Krpač; koncert komentira Marjan Stare.

Pristrčno vabljeni!